

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет іноземних мов
Кафедра англійської мови з методикою викладання**

**ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ УЧНІВ 5 КЛАСІВ ЗЗСО НА
УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

Кваліфікаційна робота студентки групи
ЗАМм-24

ступінь вищої освіти магістр
спеціальності 014.021 Середня освіта
(Мова і література (англійська))
Шаповалової Тетяни Андріївни

Керівник: доктор філософії, старший
викладач кафедри англійської мови з
методикою викладання Сорочан Лілія
Федорівна

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Шаповалова Тетяна Андріївна, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

Шаповалова Т.А.

ЗМІСТ	
ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ УЧНІВ 5 КЛАСІВ ЗЗСО НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	12
1.1. Сутність поняття “медіаграмотність” в концепції впровадження медіаосвіти в Україні.	12
1.2. Медіаграмотність на уроках англійської мови.	29
Висновки до розділу 1.	43
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ УЧНІВ 5 КЛАСІВ ЗЗСО НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	45
2.1. Методи, вправи та завдання для формування медіаграмотності на уроках англійської мови учнів 5-го класу.	45
2.2. Розробка уроків англійської мови з формування медіаграмотності для учнів 5-го класу	61
Висновки до розділу 2.	69
ВИСНОВКИ	71
ДОДАТКИ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	89

АНОТАЦІЯ

Актуальність теми зумовлена інтенсивним розвитком цифрового середовища, яке стало невід'ємною частиною життя сучасних підлітків. Інтеграція цифрових платформ у навчальний процес створює не лише нові можливості, але й серйозні загрози, пов'язані з маніпуляцією, інформаційним перевантаженням та цифровою залежністю.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та практичному впровадженні уроків для формування медіаграмотності в учнів 5-го класу на уроках англійської мови ЗЗСО. Для досягнення мети було виконано **завдання**: проаналізувати наукові підходи до понять "медіаосвіта" та "медіаграмотність"; дослідити психолого-педагогічні особливості учнів; систематизувати методи формування медіаграмотності; розробити уроки для формування медіаграмотності учнів 5 класів ЗЗСО.

Об'єкт дослідження - процес формування медіаграмотності учнів середньої ланки. **Предмет дослідження** - методи, вправи та завдання для розвитку медіаграмотності на уроках англійської мови у 5-му класі. У роботі використано **методи дослідження**: теоретичний аналіз наукових джерел, порівняльний аналіз, узагальнення, педагогічне проектування та моделювання навчальних ситуацій.

Наукова новизна полягає в адаптації методів формування медіаграмотності до потреб учнів раннього підліткового віку та їх інтеграції в контекст викладання англійської мови. **Практичне значення** отриманих результатів полягає в тому, що розроблені методичні матеріали пропонують конкретні інструменти для впровадження елементів медіаграмотності в навчальний процес. Створені розробки уроків охоплюють різноманітні форми роботи - від інтерактивних ігор та аналізу візуальних повідомлень до дискусійних практик і створення власного медіаконтенту.

Ключові слова: медіаграмотність, медіаосвіта, учні 5-го класу, англійська мова, критичне мислення, цифрове середовище, навчальний процес.

ABSTRACT

The relevance of the topic is driven by the rapid development of the digital environment, which has become an integral part of modern teenagers' lives. The integration of digital platforms into the educational process creates not only new opportunities but also serious threats related to manipulation, information overload, and digital addiction.

The purpose of the study is the theoretical justification and practical implementation of lessons for the formation of media literacy in 5th grade students during English lessons in secondary schools. To achieve the purpose, the following **tasks** were completed: to analyze scientific approaches to the concepts of "media education" and "media literacy"; to investigate the psychological and pedagogical characteristics of students; to systematize methods of forming media literacy; to develop lessons for the formation of media literacy in 5th grade students of secondary schools.

The object of the study is the process of forming media literacy among secondary school students. **The subject of the study** is the methods, exercises, and tasks for developing media literacy in English lessons in the 5th grade. **The research methods** used in the work include: theoretical analysis of scientific sources, comparative analysis, generalization, pedagogical design, and modeling of learning situations.

The scientific novelty lies in the adaptation of media literacy formation methods to the needs of early adolescents and their integration into the context of English language teaching. **The practical significance** of the obtained results is that the developed methodological materials offer specific tools for implementing media literacy elements into the educational process. The created lesson designs cover various forms of work - from interactive games and analysis of visual messages to discussion practices and creation of one's own media content.

Keywords: media literacy, media education, 5th-grade students, English language, critical thinking, digital environment, educational process.

ВСТУП

Актуальність теми.

Сучасне життя вже давно не обмежується виключно офлайн-середовищем. Поява та розвиток цифрового простору, зокрема мережі Інтернет, яка стала невід'ємною складовою життя кожної людини, зумовили суттєві зміни в усіх сферах життєдіяльності – спілкування, дозвілля, отримання та обробка інформації тощо. Така трансформація безпосередньо вплинула й на освітній процес, що наразі має, а також жодня набуває, усе нові форми та методи навчання.

Дедалі складніше уявити сучасну дитину чи педагога, які не застосовують цифрові пристрої або мультимедійні навчальні матеріали, зокрема такі платформи, як YouTube, TikTok, Canva, PowerPoint. Водночас невід'ємною складовою слід вважати комунікацію, яка найчастіше знаходить відображення у використанні соціальних мереж, серед яких особливе місце посідають Instagram, Telegram, Viber. Застосування таких засобів значно розширило можливості для викладачів англійської мови, адже воно відкрило доступ до англійського мультимедійного контенту, дозволило урізноманітнити навчальні заняття та сприяло інтелектуальному розвитку особистості учня, стрімкому підвищенню мотивації та концентрації уваги в освітньому процесі.

Однак оцифрування призвело й до низки негативних наслідків, серед яких визначають активну появу маніпуляційних практик серед однолітків, перевантаження когнітивних процесів учнів, а також формування цифрової залежності як у межах, так і поза межами навчального закладу. Саме тому слова ЮНЕСКО – “Ти є тим, що ти споживаєш” [44] - є актуальними в сучасних умовах. Це означає, що середовище, в якому живе та перебуває дитина, має великий вплив на її світогляд та цінності.

Дослідження медіаграмотності та медіаосвіти на уроках англійської можуть допомогти вчителям знизити вплив негативного контенту, навчити дітей аналізувати та розуміти інформацію, розвивати комунікативні компетентності та сприяти розвитку критичного мислення.

Дослідженнями у сфері медіаграмотності та медіаосвіти займалися зарубіжні дослідники (Д. Букінгем, К. Вілсон, Р. Гоббс, Т. Джоллс, Б. Дункан, П. Кірх, Л. Мастерман, Дж. Пунгенте, Е. Томан) та українські дослідники (О. Волошенюк, І. Кобільчак, Л. Найдьонова, Г. Онкович, В. Романюк). Великий вклад внесли також організації ЮНЕСКО та МОН України.

Аналіз можливостей інтеграції медіаграмотності зосереджується на тому, як саме її можна впроваджувати у процес викладання англійської мови в учнів 5-го класу, враховуючи їхні психолого-педагогічні особливості, потребу у жвавих, інтерактивних та емоційно насичених формах навчання. Увага приділяється відбору методів, вправ та завдань, що сприятимуть розвитку критичного мислення, формуванню навички аналізу та інтерпретації медіатекстів, а також мотивації до вивчення іноземної мови.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та практично розробити комплекс вправ і завдань для формування медіаграмотності учнів 5-го класу на уроках англійської мови з урахуванням їхніх психолого-педагогічних особливостей та освітніх потреб.

Об'єкт дослідження: процес формування медіаграмотності учнів середньої ланки закладів загальної середньої освіти як представників раннього підліткового віку.

Предмет дослідження: методи, вправи та завдання, спрямовані на розвиток медіаграмотності на уроках англійської мови у 5-му класі.

Мета дослідження реалізується через такі ключові завдання:

1. Проаналізувати наукові підходи до визначення понять “медіаосвіта” та “медіаграмотність” у вітчизняних і зарубіжних дослідженнях.
2. Визначити психолого-педагогічні особливості учнів 5-го класу, важливі для організації уроків з формування медіаграмотності.
3. Систематизувати традиційні та інноваційні методи формування медіаграмотності на уроках англійської мови та адаптувати їх для середньої ланки.
4. Розробити комплекс вправ і завдань, які сприятимуть розвитку критичного мислення, уміння аналізувати медіатексти та створювати власний медіаконтент на уроках англійської мови у 5 класі ЗЗСО.
5. Обґрунтувати практичну значущість інтеграції елементів медіаосвіти в процес вивчення англійської мови в 5-тих класах ЗЗСО.

Методи дослідження:

- теоретичний аналіз науково-методичних джерел з проблем медіаграмотності та викладання англійської мови для визначення ефективних підходів;
- аналіз та узагальнення наукових положень педагогіки та психології підліткового віку для визначення вікових особливостей учнів 5-го класу;
- порівняльний аналіз навчальних програм та нормативних документів щодо інтеграції медіаосвіти в іноземну мовну освіту;
- розробка вправ і завдань, спрямованих на розвиток критичного мислення та навичок аналізу медіатекстів у учнів 5-го класу ЗЗСО.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що розроблені в рамках дослідження методичні матеріали пропонують конкретні інструменти для впровадження елементів медіаграмотності в навчальний

процес. Створена розробки уроків, які охоплюють різноманітні форми роботи - від інтерактивних ігор та аналізу візуальних повідомлень до дискусійних практик і створення власного медіаконтенту. Вони дозволяють реалізувати принципи компетентнісного, комунікативного та діяльнісного підходів, спрямовуючи навчальну діяльність на розвиток в учнів 5-го класу ЗЗСО здатності критично аналізувати, оцінювати та створювати медіаконтент.

Наведені вправи та методики — дебати, ігри, робота з цифровими інструментами (YouTube, Canva, Quizizz, Liveworksheets) — допомагають розвивати навички роботи з медіа, сприяють зростанню мотивації учнів та їхнього зацікавлення у навчанні англійської мови.

Отримані результати можна застосувати на уроках англійської мови у 5 класах ЗЗСО, на курсах підвищення кваліфікації педагогів, а також використовувати як основу для подальших науково-методичних розробок в області медіаосвіти та викладання іноземних мов.

Структура роботи

Магістерська робота складається зі вступу, анотації українською та англійською мовами, двох розділів, чотирьох підрозділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків і списку використаних джерел, що налічує 61 позицію. Основний зміст роботи викладено на 60 сторінках, а загальний обсяг разом із додатками становить 98 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ УЧНІВ 5 КЛАСІВ ЗЗСО НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

1.1. Сутність поняття “медіаграмотність” в концепції впровадження медіаосвіти в Україні

“Медіум – є посланням”.

М. Маклюен

(“The medium is the message”, M. McLuhan)

Результати глобального дослідження GlobalWebIndex (2025 р.) засвідчують, що 63,9 % населення світу є активними користувачами соціальних мереж та інтернету загалом а середній час, проведений у мережі може сягати близько 3 годин на день [53].

Зважаючи на умови масової медіатизації соціокультурного простору, ключовою умовою розвитку інтелектуально-освіченого суспільства стає набуття таких компетентностей, як “медіаосвіта” та “медіаграмотність”. Вони потребують ґрунтовного науково-теоретичного осмислення та практичного впровадження в повсякденне життя, зокрема в освітній процес.

Медіаосвіта та медіаграмотність варто розглядати не лише як академічні дисципліни наукового вивчення, а й як важливий інструмент формування зрілого, критично мислячого громадянського суспільства.

Для глибшого осмислення сутності «медіаосвіти» та «медіаграмотності» доцільно звернутися до аналізу їхніх наукових трактувань.

Зокрема, у “Великій освітній енциклопедії” медіаосвіта визначається як “частина освітнього процесу, що спрямована на формування та розвиток в особистості навичок критичного сприйняття різних видів медіа — традиційних (друковані видання, радіо, телебачення, кінематограф) та сучасних, що виникли як складник глобалізаційних і технологічних процесів” [13].

В “Українському словнику медіакультури” (автор О. Баришполець) термін “медіаграмотність” — це “сукупність знань, навичок, умінь, що сприяють усвідомленому сприйманню, критичному аналізу та ефективному використанню медійної інформації” [1].

Історичні корені медіаосвіти сягають періоду становлення ранніх інструментів масової комунікації - преси, кіно та радіо, але визначити перше вживання терміну не є можливим. Масове поширення медіа та їхній зростаючий вплив призвели до того, що суспільство вперше усвідомило нагальну потребу в критичному сприйнятті інформації. Ця інформація циркулювала через нові канали комунікації, що й зумовило появу медіаосвіти. На початкових етапах медіаосвіта розглядалася як засіб протидії дезінформації та навчання аналітичного підходу, що й стало її концептуальним підґрунтям.

Ще раніші витoki медіаосвіти можна простежити у розвитку критичного читання, яке активізувалося на межі XV-XVI століть після винаходу друкарського верстата. Масовий характер книговидавання вперше в історії поставив перед людиною завдання свідомого відбору інформації, змусивши її оцінювати та фільтрувати друковані джерела.

Вийшовши за межі академічних дискусій поняття медіаосвіта поступово, але впевнено, стало інструментом практичної діяльності в різних сферах суспільного життя, його зміст почав динамічно розширюватися та адаптуватися до нових викликів.

В освітньому контексті поняття кристалізувалося у новий напрям — медіаосвіта як важливий елемент навчального процесу, мета якого - розвиток критичного мислення, висока інформаційна культура та поява нових спеціальних компетентностей, пов'язаних з вивченням медіа та необхідних для життя в медіатизованому суспільстві.

Орієнтуючись на медіаосвіту як навчальну дисципліну, можна стверджувати, що перші спроби її систематизації датуються ХХ століттям. Важливим етапом її становлення став рух Screen Education у 1960-1970-х роках, який зосередився на вивченні екранних мистецтв [27]. Стрімке зростання впливу телебачення та усвідомлення неможливості ізолювати від нього молодь спонукали канадських педагогів, зокрема Баррі Дункана (Barry Duncan) та Джона Пунгенте (John Pungente), до розробки перших спеціалізованих навчальних програм. Метою цих ініціатив було не стільки "оптимізувати освітній процес" в загальному сенсі, скільки навчити дітей безпечно та критично взаємодіяти з медіа. Педагоги й психологи намагалися створити методи, які б зменшували шкідливий вплив телевізійного контенту на дітей, навчали їх критично ставитися до програм, вибирати безпечний контент і регулювати час перегляду.

Таким чином, ідея виникнення безпосередньо пов'язані з соціальною потребою формувати критичне мислення в умовах масової цифровізації суспільства, через що, можливо, це поняття й отримує свою назву "медіаосвіта"[27, 34, 38, 43].

Фундамент медіаосвіти як самостійної наукової та навчальної дисципліни було закладено в другій половині ХХ століття. Ключовий внесок у цей процес зробили британський дослідник Лен Мастерман (Len Masterman) та канадський педагог-практик Баррі Дункан (Barry Duncan), яких сьогодні визнано піонерами цієї галузі. Саме їхні праці та організаційна діяльність сформували теоретичні й методичні засади навчальної медіадисципліни.

Теоретичний фундамент медіаосвіти як академічної дисципліни був закладений передусім британським дослідником Леном Мастерманом (Len Masterman). Результатом його досліджень стала праця “Teaching the Media” (1985 р.), яка нині вважається базовим текстом сучасної медіаосвіти. Ключовою ідеєю Мастермана було створення такого навчального середовища, здатного формувати в учнів здатність автономно та критично декодувати будь-які медіатексти, без опори на зовнішні інтерпретації. Це, на його думку, сприяє всебічному розвитку гармонійної особистості в суспільстві. Отже, Л. Мастерман чітко дає зрозуміти, що він пропонує стратегію “життя з медіа”, коли не потрібно боротися, а можна усвідомлено та критично співіснувати у медіапросторі. Головним завданням медіаосвіти стало формування здатності учнів розкривати приховані ідеології, формувати уміння критично осмислювати та дезавуовувати міф про об'єктивність будь-якого інформаційного повідомлення [43].

На противагу теоретичному підходу Лена Мастермана, канадський науковець Баррі Дункан зосередив свою увагу на практичне впровадження дисципліни. Його праця Media Literacy Resource Guide (1989 р.) зробила вагомий внесок у популяризацію концепцій медіаграмотності серед учнів початкової та середньої школи [34]. Науковець стає ідолом того часу, завдяки активній діяльності якого швидко поширювалася ідея медіаосвіти серед педагогів та дослідників, формуючи при цьому своєрідну мережу для обміну досвідом між ними, що дало потужний поштовх подальшому розвитку й інституалізації дисципліни. Відтоді медіаосвіта почала розглядатися як засіб, завдяки якому учні формують поінформоване і критичне розуміння мас-медіа.

Теоретичний базис медіаосвіти розвивали численні дослідники, чії концепції допомогли адаптувати це поняття до викликів інформаційної епохи. Але серед них особливо виділяється канадський педагог Джон Пунгенте, який не лише поділяв принципи та підходи Л. Мастермана й Б. Дункана, а й активно

продовжив їх роботу, збагативши їх низкою практичних ініціатив. Ключовою стала його позиція щодо ролі держави: Пунгенте наполягав, що “влада повинна чітко підтримувати програми медіаграмотності, роблячи викладання медіадосліджень обов’язковим, забезпечуючи розробку навчальних програм, наявність матеріалів та професійну підготовку педагогів” [38]. У своїй діяльності Дж. Пунгенте розробляв практичні інструменти для вчителів і учнів, що робило медіаосвіту доступною та прикладною частиною навчального процесу.

На противагу Канаді та Великій Британії, слід зауважити, що в інших країнах інституалізація медіаосвіти відбувалася значно повільніше, що можна пов’язати з низкою причин. Таку динаміку можна пояснити відсутністю системного підходу, обмеженою зацікавленістю державних та освітніх установ, або пріоритезацією інших освітніх завдань.

Найбільшого резонансу питання медіаосвіти набирає у XX столітті з появою цифрового суспільства та мережі Інтернет. Масштабна цифровізація породила безпрецедентний за обсягом, але часто недостовірний інформаційний потік. Ця нова реальність гостро поставила питання про необхідність інтеграції медіаосвіти в національні освітні стандарти як базової компетентності для життя в медіатизованому світі.

Оцифрування суспільства в Україні та світі стало однією з ключових умов розвитку медіаосвіти в освітніх інституціях. Не маючи власного теоретико-практичного досвіду в цій галузі, українські науковці були змушені перекладати методи та принципи західних країн, трансформуючи та створюючи на їх основі абсолютно нові оригінальні концепції, які задовольняли потреби часу.

До основних причин, які зумовили необхідність упровадження медіаосвіти в освітній процес, належать такі чинники (на думку сучасних

українських дослідників, зокрема О. Волошенюк, Г. Онкович, Л. Найдьонові [6, 8, 11, 17]):

- 1) Міжкультурна інтеграція. Після проголошення Україною незалежності освітній та культурний простір європейських країн спонукав українських науковців до здобуття досвіду західних країн та впровадження цього досвіду в національний освітній процес. Запозичення та адаптація їхніх освітніх моделей стали механізмом інтеграції національної освітньої системи в міжнародний контекст, що наблизило українську систему освіти до європейських стандартів.
- 2) Вплив попкультури на молодь. Поширення масової культури, соціальних мереж та нових медіаплатформ істотно трансформувала ціннісні орієнтації підлітків, що підсилює потребу навчати їх критичному сприйняттю контенту, розрізненню достовірних повідомлень та маніпулятивних технологій.
- 3) Захист від шкідливого контенту. Подібно до ранніх етапів розвитку медіаосвіти як науки аналогічно до досвіду інших країн, її метою в Україні стало створення безпечного інформаційного середовища для дітей і підлітків. Як зазначають науковці, “одне з головних завдань медіаосвіти полягає в запобіганні вразливості людини до медіанасильства та медіаманіпуляцій...”[8]
- 4) Протидія дезінформації. Актуалізація цієї проблеми зумовила комплексний підхід, спрямований на створення захищеного інформаційного середовища та підготовку молоді до рефлексивної взаємодії з медіапростором. Ключовими складовими такого підготовки є формування навичок медіагігієни, розвиток критичного мислення та вміння здійснювати ефективний аналіз інформаційних джерел.

Фундаментальний внесок у теоретизацію та імплементацію медіаосвіти в Україні зробили українські науковці та педагоги Ганна Онкович та Любов Найдьонова. Праці зазначених вище авторів [6,15,17] стали підґрунтям для формування національної моделі, тому їх слід вважати засновниками розвитку концепцій в системі освітніх інституцій України.

Знаковим внеском у подальших дослідженнях стала монографія Ганни Онкович “Медіаосвіта як інтелектуально-комунікативна мережа” (2008 р.) [17], у якій педагог узагальнила теоретичні засади медіаосвіти та визначила місце дисципліни в сучасному освітньому просторі. Наслідком її зусердних праць стали тренінгові курси для викладачів (“Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність” IREX, за підтримки МОН України [22]), методологічні матеріали та навчальні посібники (“Медіаосвіта та медіаграмотність” В. Демченко [12]; “Медіаосвіта та медіаграмотність” В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк [11]). Протягом 2010–2020 рр. її праці також були імplementовані у формуванні державної політики у сфері медіаосвіти, сприявши консолідації єдиного підходу до її інтеграції в освітній простір (МОН України, Академія педагогічних наук). Дослідження ученої допомогли створити єдиний підхід щодо інтеграції медіаосвіти в науковий процес.

Сучасні дефініції поняття медіаосвіти набули нових семантичних відтінків порівняно з західними концепціями Л. Мастермана, Б. Дункана та Дж. Пунгенте. Ганна Онкович визначає поняття “медіаосвіта” як більш соціокультурний феномен: це не просто медіа інструмент, він повинен сприяти розвитку та саморозвитку особистості на основі медіа матеріалів, вміти аналізувати та відображати отримані знання в будь-якій сфері (історичній, культурній, традиційній, творчій тощо) [17].

На відміну від Ганни Онкович, яка зосереджувалася переважно на теоретичних засадах медіаосвіти, Любов Найдьонова у своїх дослідженнях

науковиця зосереджувала свою увагу на детермінант взаємодії дитини з медіасередовищем. Дослідниця підкреслювала вплив медіаосвіти на формування ключових та психологічних новоутворень, що відіграють вирішальну роль у взаємодії з цифровим суспільством [15]. Водночас вона поділяє думку Г. Онкович у питаннях креативної складової у сфері медіаосвіти як способу самовираження шляхом презентацій, шкільних газет та відео. Створення власного контенту, на думку науковиці, підвищує рівень інтересу і мотивацію учнів до навчання та допомагає зменшувати негативний емоційний вплив інформації на психоемоційний стан школярів.

Методичні розробки Л. Найдьонової лягли в основу створення українських документів з медіаосвіти, зокрема “Концепції впровадження медіаосвіти” 2010 року та оновленої версії 2016 року. Ці документи стали одними з перших офіційних актів України, спрямованих на розвиток громадянських компетентностей у сфері медіаосвіти та медіаграмотності. Це дозволило на національному рівні інституалізувати медіаосвіту, чітко окреслити та сформулювати її мету, цілі, завдання й принципи, а також створити базис для подальших освітніх стратегій, проєктів і тренінгів [6].

Проаналізувавши основні поняття та складові, можна зробити висновок, що формування медіаосвіти пройшло наступні етапи:

- 1) передумови – медіа – критичне читання текстів;
- 2) медіаосвіта – засіб боротьби з дезінформацією;
- 3) медіаосвіта – об’єкт аналізу екранних медіа;
- 4) медіаосвіта – середовище критичного розвитку;
- 5) цифрова та інформаційна медіаосвіта.

Визначаючи ключові орієнтири інтеграції медіаосвіти в освітній простір, український дослідник В. Іванов – директор Академії української преси, медіаексперт та популяризатор медіаосвіти – виокремив такі цілі:

- 1) аналізувати, критично осмислювати й створювати медіатексти;
- 2) визначати джерела медіатекстів, їхні політичні, соціальні, комерційні, культурні інтереси й контекст;
- 3) інтерпретувати медіатексти й цінності, що несуть в собі медіа;
- 4) добирати відповідні медіа для створення та розповсюдження власних медіатекстів і залучення зацікавленої в них аудиторії;
- 5) уможливлювати вільний доступ до медіа для споживання та виробництва власної медіапродукції [11].

Концепт “медіаграмотність” в академічному дискурсі сформувався дедалі пізніше. І попри спільний префікс “медіа-”, вони репрезентують різне змістове наповнення та аспекти взаємодії з цифровим середовищем. Це підтверджують дослідження українських та міжнародних науковців (Б. Дункан, Л. Мастерман, Л. Найдьонова, Г. Онкович, Дж. Пунгенте тощо), які під медіаосвітою ідентифікують педагогічний процес, спрямований на формування в учнів умінь і навичок роботи з медіа. Водночас дефініції медіаграмотності стосуються кінцевого результату цього процесу - інтелектуального продукту, а саме: вже сформованих знань, умінь та компетентностей, що демонструють здатність людини ефективно взаємодіяти з медіа [6, 8, 11, 17, 27, 34, 39, 41, 43, 46].

Генеалогія поняття медіаграмотності знаходить один із своїх ранніх концептуальних прообразів у публікації 1955 року в бюлетені Better Broadcasts Newsletter. Американський дослідник комунікацій Луїс Форсдейл (Louis Forsdale) у цій роботі вперше сформулював ідею про необхідність “набуття мультимедійної грамотності як інтегрального компоненту освітньої парадигми” [42]. Цей концепт, хоч і не використовував сучасної термінології, вже тоді передбачав фундаментальні засади медіаграмотності, зокрема

здатність до критичного сприйняття та творчого використання медійного контенту.

Проте інституалізація та концептуалізація терміна “медіаграмотність” як самостійної категорії відбувається лише у кінці XX століття в контексті досліджень критичного мислення та протидії маніпуляційних практик мас-медіа.

Запровадження терміну “медіаграмотність” у суспільну та освітню сферу значною мірою пов'язують з діяльністю канадського дослідника Баррі Дункана, який інтегрував це поняття в навчальні програми провінції Онтаріо (Канада). Саме він систематизував підходи до викладання, розробив функціональну модель медіаосвіти (effective media education model) та імплементував її в інституційну практику шкільної освіти.

Науковець розробив “8 ключових концепцій”, які сьогодні залишаються актуальними:

1. усі медіа є сконструйованими – жодне повідомлення не є повністю нейтральним;
2. медіа конструюють реальність, створюючи певну картину світу;
3. аудиторія інтерпретує медіа по-різному, залежно від власного досвіду й знань;
4. медіа мають комерційну складову – вони є бізнесом і прагнуть прибутку;
5. медіа містять соціальні та політичні підтексти, формуючи цінності й світогляд;
6. медіа мають власні правила форми та жанру, які впливають на зміст;
7. медіа мають ідеологічний та ціннісний характер, вони транслують певні норми;
8. медіа мають вплив на поведінку й рішення людей, сприяють соціалізації [34].

Сформульовані теоретичні положення розкривають соціокультурний функціонал медіа та механізми їхнього впливу на суспільну свідомість, зберігаючи актуальність у сучасних медіаосвітніх практиках.

Наступний етап концептуалізації медіаграмотності пов'язаний із дослідницьким доробком Рене Гоббс (Renee Hobbs) та Елізабет Томан (Elizabeth Thoman). Американські дослідники були одними з тих, хто систематизував та розробив ієрархічну модель набуття медіаграмотності, критерії діагностики медіаосвітніх досліджень та диференційовані методики для різних вікових категорій.

Рене Гоббс - дослідниця, яка інтегрувала теоретичні напрацювання у практичну площину медіаосвіти та медіаграмотності. Науковиця наголошує, що шлях до успіху полягає в тому, аби синтезувати критичний аналіз медійних повідомлень з активним створенням власного контенту, як ключової умови ефективного навчання. Педагог розробила модель з п'яти ключових практик медіаграмотності:

1. Отримання доступу до інформаційних ресурсів (Access)
2. Критичний аналіз медійних повідомлень (Analyze)
3. Генерування власного контенту (Create)
4. Рефлексивне осмислення медійного досвіду (Reflect)
5. Соціальна активація через медіа (Act) [39]

За визначенням дослідниці, медіаграмотність - це усвідомлена здатність сприймати інформацію та активно брати участь у громадському та культурному житті [39].

Історичний контекст становлення медіаграмотності як навчальної дисципліни у США нерозривно пов'язаний із ім'ям Елізабет Томан, чії теоретичні розробки значно вплинули на формування національної освітньої

стратегії. Американська дослідниця ініціювала структурну інтеграцію медіаграмотності в освітню систему США, трансформуючи її з локальної педагогічної техніки у національну освітню стратегію. Особливу увагу педагог приділяла умінню аналізувати медіатексти. Її концепція ґрунтувалася на формуванні п'яти запитань, які б спонукали учнів самостійно вчитися ставити запитання та критично осмислювати побачене. ДУ інтерпретації Томан, медіаграмотність виступає інструментом конструювання медіареальності, що формує здатність до інформованої громадянської участі в умовах медіатизованого суспільства [41].

Важливий внесок у формуванні понять “медіаосвіта” та “медіаграмотність” зробила й ЮНЕСКО. У 1982 році під час Грюнвальдської декларації міжнародна організація вперше визначає необхідність упровадження медіаосвіти у шкільну програму, наголосивши на її ролі у підготовці молоді до життя в умовах інформаційного суспільства.

З метою поширення єдиних підходів у 2011 році було випущено посібник *Media and Information Literacy Curriculum for Teachers*, який став основою програми для підготовки вчителів у багатьох країнах світу. Цей глобальний документ став першою комплексною спробою стандартизації вимог до медіаграмотності та платформою для глобального діалогу щодо критеріїв інформаційної компетентності [46].

Згідно з визначенням, яке надає ЮНЕСКО, “медіаграмотність визначається як сукупність компетентностей, що надають громадянам можливість отримувати доступ до інформації, знаходити її, розуміти, оцінювати, використовувати, створювати та поширювати інформаційний медіаконтент у всіх формах з використанням різноманітних інструментів - критично, етично та ефективно - для участі та залучення в особисте, професійне та суспільне життя [57]”.

ЮНЕСКО здійснило глобальну синтезацію теоретичних концепцій медіаграмотності, розробивши інтегративну модель, яка, незважаючи на окремі точки перетину з концепцією Гоббс, характеризується системною збалансованістю структурних елементів. Запропонована модель включає такі елементи:

1. Отримання доступу до інформаційних ресурсів (Access)
2. Критичне оцінювання джерел (Evaluate)
3. Критичний аналіз медійних повідомлень (Analyze)
4. Функціональне застосування знань (Use)
5. Генерування власного контенту (Create)
6. Соціальна участь (Participate) [46].

Зі свого боку ЮНЕСКО чітко окреслило як потенційні переваги, так і системні загрози, пов'язані з використанням та впровадженням медіаграмотності. До ключових позитивних аспектів міжнародна організація відносить:

- підвищення активності громадян у суспільному житті,
- усвідомлення власної відповідальності як члена демократичного суспільства,
- формування толерантності та поваги до культурного різноманіття,
- розвиток навичок міжкультурного діалогу.

Паралельно організація констатувала структурні ризики за відсутності цілісного навчального підходу:

- брак політичної та освітньої підтримки,
- відсутність медіаосвіти як окремої навчальної дисципліни,
- ймовірне посилення розриву між тими, хто має доступ до інформації, і тими, хто його не має [44].

Міжнародні ініціативи в медіаосвітній сфері стали каталізатором адаптаційних процесів в Україні. Поступова інтеграція набула форми стратегічного впровадження, що відповідало соціокультурним викликам та освітнім потребам сучасності.

Низка українських дослідників, зазначених вище, а саме Ганна Онкович та Любов Найдьонова, хоча і надавали перевагу вивченню і впровадженню медіаосвіти, саме їхні праці заклали теоретико-методичні засади для розвитку медіаграмотності в національному освітньому просторі.

У 2025 році в межах спільного проекту «Детектора медіа» та ЮНЕСКО було реалізовано комплексне моніторингове дослідження рівня медіаграмотності в Україні. Отримані емпіричні дані виявили такі закономірності:

1. Серед респондентів освітньої галузі спостерігається значний рівень медіакомпетентності: 93% педагогічних працівників демонструють показники вищі за середньогалузеві, з них 77% реалізують підвищений рівень, а 16% – високий. Лише 7% опитаних виявили недостатній рівень медіаграмотності.
2. Порівняльний аналіз засвідчив, що 51% педагогічних працівників володіють розвиненою здатністю до ідентифікації спотвореного контенту, включаючи дезінформаційні повідомлення, маніпулятивні технології та замовні матеріали. Цей індикатор суттєво екседує аналогічний показник серед загальнонаціональної вибірки, що становить 31% [4].

За останні п'ять років Україна створила низку проєктів, спрямованих на покращення рівня медіаграмотності як серед населення, так і серед освітніх інституцій. Знаковим стало запускання у 2020 році ініціативи “Вивчай та розрізняй: інфомедійна грамотність”, розробленої Міністерством освіти і

науки України у партнерстві з Радою міжнародних наукових досліджень і обмінів (IREX). Проєкт мав на меті формування критичного мислення через опанування алгоритмами аналізу інформаційних потоків та усвідомлення їхньої соціокультурної значущості в освітньому контексті. Результатом цього стало залучення закладів загальної середньої та вищої освіти, що дало змогу сформувати системний підхід до розвитку медіаграмотності серед школярів і студентів [22].

У 2021 році, враховуючи інтенсифікацію використання соціальних мереж у повсякденній комунікації молоді, було засновано першу спеціалізовану національну інституцію — “Фільтр”. Ця платформа реалізує концепцію доступного та візуально привабливого освітнього контенту, що поширюється у відкритому цифровому середовищі та сприяє розвитку навичок критичної рефлексії щодо інформаційних повідомлень. Ключовим орієнтиром органу стала потреба у забезпеченні українців інструментами для верифікації та аналізу медійного контенту, адаптованого до потреб сучасних українських користувачів.

У межах схожих за значенням концепцій можна знайти та виділити не менш важливі наступні проєкти та заходи МОН. Серед них – “Вивчай та розрізняй: інфомедійна грамотність в освіті” (2024), Всеукраїнський урок з медіаграмотності (2024), Національний тест з медіаграмотності (2023), Всеукраїнський урок єдності: як не вестися на маніпуляції та залишатися згуртованими (2023), онлайн курс “Експрес-медіаграмотність для підлітків” (2023), цикл вебінарів “Медіаосвітній комікс” (2023), круглий стіл та інші.

Реалізація зазначених ініціатив має на меті досягнення низки стратегічних орієнтирів:

- Розвиток критичної інформаційної компетентності в освітньому середовищі, що передбачає формування в педагогічних працівників та

учнівської молоді здатності до рефлексивного аналізу медійних повідомлень.

- Опанування психологічно збалансованими моделями взаємодії з інформаційними потоками, спрямованими на збереження ментального благополуччя в умовах медіатизованого суспільства.
- Стимулювання потреби у високоякісному інформаційному контенті в системі загальної середньої освіти, що сприятиме підвищенню стандартів інформаційної культури.
- Масштабування мережі проєкту «Вивчай та розрізняй: інфомедійна грамотність» через інкорпорацію нових навчальних закладів та педагогічних кадрів, що забезпечить синергійний ефект у поширенні медіаосвітніх практик [22].

Суттєвим кроком у системній інтеграції медіаграмотності стало затвердження Наказом № 377 Міністерства культури та інформаційної політики України від 24 травня 2024 року Стратегії розвитку медіаграмотності на період до 2026 року. Цей програмний документ визначає як пріоритетні завдання посилення стійкості українського суспільства до дезінформаційних впливів, утвердження відповідальних моделей медіаспоживання, розвитку критичного мислення як чинника соціального добробуту та впровадження культури раціонального прийняття рішень [4].

Отже, еволюція медіаосвіти та медіаграмотності пройшла складний шлях формування як в українському, так і в міжнародному освітньому просторі. На сучасному етапі ці концепції поступово впроваджуються у шкільні навчальні програми та є об'єктом системних національних досліджень. Реалізуються різноманітні масштабні ініціативи, спрямовані на розвиток компетентностей у сфері медіа серед учнівської та студентської молоді. Таким чином, медіаосвіта та медіаграмотність виступають важливими чинниками розвитку,

адже сприяють формуванню критично мислячого та відповідального громадянина в умовах оцифрування суспільства.

Для узагальнення та систематизації розглянутих у розділі понять наведемо таблицю, яка демонструє ключові відмінності між медіаосвітою та медіаграмотністю:

Таблиця 1.1

Порівняльна таблиця понять “медіаосвіта” та “медіаграмотність”.

Критерій	Медіаосвіта	Медіаграмотність
Визначення	Педагогічний процес, спрямований на створення в учнів знань, умінь і навичок у роботі з медіа; розвиток критичного мислення та здатності створювати медіаконтент.	Результат від педагогічного процесу – вже сформовані компетентності: уміння критично аналізувати, оцінювати, створювати та використовувати медіаконтент.
Спрямування (цільова аудиторія)	Навчальні програми, методи, підготовка вчителів, інтеграція в освітній процес.	Особистісні навички й установки, здатність до свідомої участі в інформаційному суспільстві.
Розвиток в країнах	Поширення у 1960–1990-х рр. у Великій Британії та Канаді (рух Screen Education), роботи Лена Мастермана, Баррі Дункана.	Активне впровадження з кінця XX — початку XXI століття, особливо у США та Канаді; роботи Рене Гоббс, Елізабет Томан.
Принципова	Орієнтована на процес - як	Орієнтована на результат -

різниця	навчити медіа.	як мислить людина після навчання.
Ключові документи	Teaching the Media (Len Masterman, 1985), Media Literacy Resource Guide (Barry Duncan, 1989), Концепція медіаосвіти в Україні (2010, 2016).	Digital and Media Literacy: Connecting Culture and Classroom (Renee Hobbs, 2011), MIL Curriculum for Teachers (UNESCO, 2011).

Проведений аналіз дає змогу зрозуміти, що поняття “медіаосвіта” та “медіаграмотність” пройшли складний та нерівномірний шлях розвитку в різних країнах. І хоча терміни є взаємопов’язаними між собою, але вони не є абсолютно ідентичним феноменом. Насамперед медіаосвіта розглядається як процес, який спрямований на навчання та формування навичок, тоді як медіаграмотність є результатом цього процесу - отриманими знаннями та вміннями, набутими в ході навчання. Спочатку обидва поняття були лише засобом протидії дезінформації, а згодом стали інструментом самовираження особистості в цифровому просторі.

Отже, медіаосвіта та медіаграмотність сьогодні розглядаються не лише як складові навчального процесу, а й як стратегічний інструмент підвищення інформаційної безпеки та розвитку громадянського суспільства в Україні.

1.2. Медіаграмотність на уроках англійської мови

У сучасних умовах формування іншомовної компетентності учнів становить стратегічний пріоритет для системи загальної середньої освіти. Це обумовлено потребою у забезпеченні ефективної міжкультурної комунікації,

особистісного розвитку та інтеграції до трансконтинентального освітнього простору. Відповідні орієнтири закріплено у стратегічних документах Міністерства освіти і науки України та міжнародних стандартах, зокрема у Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти (CEFR) Ради Європи [33] та принципах їх реалізації від Cambridge [30], де володіння іноземними мовами визначено ключовою компетенцією XXI століття. Саме тому Україна, подібно до більшості країн світу, поруч із розвитком рідної мови, активно працює над формуванням іншомовної комунікативної компетентності учнів.

Англійська мова посідає провідне місце серед мов міжнародного значення і може використовуватися як в освітньому процесі, так і поза ним. У глобальному масштабі вона виконує роль універсального засобу комунікації, зокрема в мережі Інтернет, що нині охоплює майже всі куточки світу, забезпечуючи тісну взаємодію між представниками різних культур. Згідно дослідження сервісу статистики веб-технологій W3Techs, англійська мова залишається домінуючою та використовується приблизно у 49% вебсайтів [60].

Орієнтуючись на потреби суспільства та сприяючи його всебічному розвитку, Верховна Рада України ухвалила Закон України № 3760-IX “Про застосування англійської мови в Україні” (2024 р.), що закріплює іноземну мову на державному рівні та впроваджує її на рівні освіти, науки, політики та державного управління [21].

У відповідь на ці виклики, заклади освіти впроваджують модель двох іноземних мов, де англійська є обов'язковим компонентом, а друга мова (німецька, польська, французька тощо) обирається з урахуванням потреб учнів та можливостей школи. Така багатомовна підготовка розширює освітні та професійні перспективи учнів, сприяючи їх успішній адаптації в умовах глобалізованого світу.

Інтеграція англійської мови в освітній процес здійснюється відповідно до модельної навчальної програми “Іноземна мова (5–9 класи)”, затвердженої наказом МОН України № 795 від 12.07.2021, яка має забезпечити розвиток наступних життєвих компетентностей під час освітнього процесу:

1. **Критичне мислення** (сприйняття, аналіз, оцінка, прийняття рішень);
2. **Креативність** (креативна діяльність, створення та використання власного контенту);
3. **Уміння вчитися** (розвиток навчальних умінь, самоконтроль, саморефлексія, самооцінка);
4. **Спілкування** (використання відповідної мови та стилю, ведення бесіди та участь у ній);
5. **Співпраця** (вміння брати відповідальність, слухати, давати відповідь досягати певної мети);
6. **Соціальна відповідальність** (розуміння власних обов’язків, загальнолюдських проблем, міжкультурна обізнаність);
7. **Розвиток емоційного інтелекту** (обізнаність у сфері емоцій, керування ними, вміння будувати стосунки) [5].

Процес вивчення англійської мови є складним і тривалим, оскільки передбачає оволодіння певного рівня знань, формування та розвиток лексичних, граматичних і фонетичних навичок, а також умінь говоріння, читання, письма й аудіювання. Ефективність навчання та подальшого використання англійської мови під час навчального процесу обумовлюється низкою чинників, серед яких важливе місце посідає добір матеріалів, відповідних до вікових особливостей груп учнів.

Освіта сучасного суспільства потребує пошуку та впровадження раціональних методів навчання, які б забезпечували поступове зростання, сталість підтримки інтересів учнів і водночас були наближеними до реальних комунікативних ситуацій повсякденного життя.

Дослідницький фокус кваліфікаційної роботи зумовлює необхідність комплексного аналізу педагогічних та психологічних особливостей учнів 5 класів, чий віковий діапазон знаходиться на межі перехідної фази до підліткового періоду. Системне вивчення закономірностей розвитку молодших підлітків дозволяє ідентифікувати специфічні детермінанти, що впливають на формування оптимальної моделі навчального процесу.

Період здобуття базової середньої освіти починається саме з 5-го класу і збігається з початком підліткового віку, який охоплює приблизно 10(11)–15(16) років. Зміни цього етапу характеризуються як фізіологічними, так і психологічними чинниками, що впливають на навчальну діяльність і соціальну поведінку школярів. Ці взаємопов'язані процеси детермінують особливості навчальної продуктивності та комунікативних стратегій школярів, що вимагає диференційованого підходу до вибору педагогічних технологій.

Дослідженнями психолого-педагогічних особливостей розвитку підлітків займалися численні вітчизняні та зарубіжні науковці, серед яких Л. Василенко [24], В. Немеш [16], М. Савчин [24], Н. Токарева [25], А. Шамне [25], Е. Беркман (E. Berkman) [46] та Д. Пфайфер (D. Pfeiffer) [46].

Узагальнюючи психолого-педагогічні особливості, можна виокремити кілька ключових змін, які впливають на навчальний процес найбільше:

- **Когнітивний розвиток.** Період переходу від конкретно-операційного мислення до абстрактного, під час якого поступово формується здатність аналізувати не лише реальні об'єкти та ситуації, а й уміння працювати з гіпотетичними моделями, абстрактними поняттями та теоріями. Підлітки вчаться критично оцінювати причинно-наслідкові зв'язки, будувати логічні ланцюги та встановлювати взаємозв'язки, ставити під сумнів твердження чи події та дискутувати, формують

власні моральні позиції без поділу на «біле» і «чорне». Помітною є також зміна уваги — від мимовільної до довільної, що дозволяє самостійно концентруватися на завданні навіть без постійного нагляду вчителя. Підлітки можуть одночасно зосереджуватися на виконанні кількох завдань і швидко змінювати об'єкт уваги. Характерною особливістю цього періоду є інтенсивний розвиток творчого, критичного та креативного мислення [24].

- **Мовленнєвий розвиток.** Підлітковий вік характеризується значним прогресом у мовленнєвій сфері: учні здатні опановувати складні теми, зростає довжина та ускладнюється структура речень, розширюється словниковий запас, формуються вміння аргументовано дискутувати та відстоювати власну думку. На цьому етапі підлітки опановують складніші мовні конструкції, набувають уміння розуміти прислів'я, метафори, іронію й приховані смисли під час спілкування, що є характерною ознакою розвитку абстрактного та символічного мислення [32].
- **Мотивація.** У цей період спостерігається тенденція до зниження внутрішньої мотивації до навчання. Загалом вона визначається трьома ключовими чинниками: потребою в автономії, відчуттям компетентності та соціальною залученістю. Рівень мотивації є динамічним і може змінюватися залежно від зацікавленості учнів у змісті завдань, відповідності їхнім інтересам, а також від задоволення потреби у відчутті власної значущості під час навчання [36].
- **Почуття дорослості.** Усвідомлюючи свої фізичні та фізіологічні зміни, підліток уже не ідентифікує себе з дитиною, а вважає дорослим. Система норм і цінностей поступово трансформується з дитячої на більш зрілу. Правила та обмеження дедалі частіше сприймаються як неприйнятні. Прагнучи реалізувати свою потребу бути дорослим, підліток ще не має

достатніх психологічних ресурсів, через що схильний копіювати зовнішній вигляд і манеру поведінки дорослої людини [23].

- **Емоційна сфера.** Це період, що вважається одним із найскладніших у житті особистості, і він відображається на внутрішніх станах підлітка: швидкі зміни настрою, емоційна нестабільність та імпульсивність реакцій, підвищена дратівливість. У цьому віці підлітки бурхливо реагують на зауваження, пов'язані з недоліками зовнішності чи поведінки, оскільки перебувають у стані постійних внутрішніх переживань. Емоційна сфера нерозривно пов'язана з потребою у самовираженні, самоствердженні та пошуку власної ідентичності [16].
- **Самосвідомість.** Характеризується прагненням підлітків до більшої автономії та самостійності у прийнятті рішень. Вони активно формують особистісні цілі та життєві пріоритети. При цьому самооцінка підлітка є динамічною й особливо чутливою до соціального схвалення та думки однолітків. Більшість рішень приймаються, керуючись фактором «корисності» для соціального середовища та прагненням відповідати його очікуванням [50].
- **Соціальна активність.** Помітно зростає значення групи однолітків і поступово зменшується авторитет учителя як провідного центру отримання знань під час навчання. Основні знання, моделі поведінки та соціальні навички часто здобуваються поза межами школи — серед однокласників, під час позашкільних активностей або в онлайн-середовищі. Вплив колективу може мати як позитивні, так і негативні наслідки — залежно від знань і вмінь, які транслиуються в групі та засвоюються підлітком. На цьому етапі формується ідеал для наслідування: ним може стати як одноліток, так і доросла людина, що володіє певними рисами чи якостями, до яких прагне сам підліток. Саме таким чином соціально зростає, розвивається та соціалізується здобувач середньої освіти [2].

Для кваліфікаційної роботи важливим є ознайомлення з поділом підліткового віку на етапи, оскільки це дає змогу точніше врахувати психолого-педагогічні особливості здобувачів освіти, зокрема учнів 5 класів, які перебувають на початку підліткового періоду :

- **Ранній підлітковий вік** - перехідний етап від молодшого шкільного віку до середнього підліткового віку. Характеризується початковими фізіологічними та гормональними змінами, що пов'язані зі зростанням інтересу до власного тіла. Переважає конкретно-операційне мислення, але починає зароджуватись здатність до абстрагування. Увага ще недостатньо стійка, учень легко відволікається на зовнішні подразники. В емоційній сфері важливу роль відіграє потреба у визнанні з боку ровесників, з'являються перші конфлікти з батьками через прагнення автономії.
- **Середній підлітковий вік** - період активного статевого дозрівання та перебудови нервової системи. Абстрактне мислення активно розвивається та застосовується, зростає здатність до логічної аргументації й обґрунтування власних думок. Емоційна сфера нестабільна, спостерігаються динамічні зміни в поведінці та настрої, а самосвідомість зосереджена на пошуках власної ідентичності, що орієнтується переважно на групові інтереси та оцінку з боку ровесників.
- **Пізній підлітковий вік** – період завершення основних етапів фізіологічного дозрівання та стабілізації нервової системи. Переважає абстрактне мислення, помітна здатність до планування майбутнього. Самооцінка стає більш стабільною і менш залежною від критики. Імпульсивність зменшується, формується усвідомлення свого місця у суспільстві та зріла самоідентифікація [54].

Урахування зазначених психолого-педагогічних особливостей є імперативом для вчителя іноземної мови при проектуванні ефективного

навчального процесу, що вимагає системної адаптації змісту та методів навчання до вікових і психологічних характеристик учнів. Впровадження елементів медіаграмотності та ідей медіаосвіти є комплексним підходом, який передбачає формування й активний розвиток навичок критичного сприйняття інформації, уміння аналізувати й усвідомлювати цінність якісної інформації в освітньому процесі.

Дослідження свідчать про те, що традиційні методи навчання не завжди забезпечують необхідний рівень успішності учнів у медіаграмотності та не є достатніми для її ефективного формування й розвитку під час освітнього процесу. Тому сучасна освіта потребує пошуку більш раціональних та інноваційних методик навчання, які б робили процес засвоєння знань цікавішим, динамічнішим і захоплюючим для здобувачів освіти.

Для підвищення внутрішньої мотивації підлітків необхідно інтегрувати сучасні тенденції їхнього розвитку, зокрема зацікавленість цифровими технологіями, потреба в інтерактивних формах навчання та соціальній взаємодії. Відповідно до концепції Європейської комісії, освітній процес має поєднувати формальне та неформальне навчання, враховуючи, що підлітки значною мірою здобувають знання поза межами навчальних закладів [31].

Соціалізація сучасних підлітків відбувається переважно в цифровому середовищі, де пріоритетом стає не лише інформаційний обмін, але й прагнення до соціального визнання. Цифрові маркери у вигляді лайків, кількості підписників та соціальних реакцій трансформуються в інструменти формування авторитету, безпосередньо впливаючи на ієрархічні структури шкільних колективів та індивідуальну самооцінку.

Нейронаукові дослідження підтверджують, що соціальне схвалення в цифровому середовищі активізує ключові зони мозку, пов'язані з системою винагороди, соціальним пізнанням та увагою. Зокрема, “перегляд фотографій

із великою кількістю “лайків” (порівняно з малою) був пов’язаний із більшою активністю у ділянках мозку, що беруть участь в обробці винагороди, соціального пізнання, наслідування та уваги” [52].

Соціальні мережі функціонують як пріоритетний канал інформаційного споживання для підлітків, виконуючи двояку функцію: з одного боку, вони посилюють соціальну інтеграцію через підтримку комунікаційних зв’язків, формування нових соціальних контактів та відчуття приналежності до групових спільнот; з іншого боку, їхня відсутність може спричинити соціальну ізоляцію, втрату комунікативних каналів та зниження статусних позицій у підлітковому середовищі.

Згідно з аналітикою громадської організації «Детектор медіа», яка спеціалізується на моніторингу медіапростору та дослідженні медіавігієнтності, виокремлюється чотири ключові платформи інформаційного впливу на підлітків:

- Telegram — функціонує як мультифункціональний простір для комунікації, освітніх процесів та інформаційного споживання;
- YouTube — становить джерело пізнавального контенту;
- TikTok — домінує як носій розважальної інформації;
- Instagram — виконує роль соціально-комунікаційного інструменту для взаємодії з референтними групами [3].

Ця ситуація вимагала від педагогічних працівників не лише оперативного опанування цифрових інструментів (Canva, PowerPoint, Miro для створення наочних матеріалів; Zoom, Google Meet для організації онлайн-занять; Viber, Telegram для комунікації), але й розробки інноваційних методик, здатних підтримувати пізнавальну активність та мотивацію учнів в умовах дистанційного навчання.

Сучасний соціум функціонує в умовах перманентного медіативного впливу, що детермінує необхідність системної інтеграції медіаосвіти та медіаграмотності в освітній процес. Це зумовлює потребу інтегрування медіаосвіти та медіаграмотності в освітній процес, з огляду на їхню ідеологічну та соціальну значущість.

Ефективна інтеграція медіаграмотності в освітній процес вимагає чіткого визначення її функціональних аспектів. На підставі теоретичного аналізу, представленого в розділі 1.1, виокремлюються такі ключові функції медіаграмотності:

- **Захисна** — забезпечує громадянам безпечне перебування у медіасередовищі та сприяє підготовці до протидії дезінформації й насильству.
- **Інформаційна** — формує здатність самостійно шукати факти та події, перевіряти їх достовірність і давати їм оцінку.
- **Критико-аналітична** — розвиває вміння аналізувати медіаповідомлення, критично оцінювати інформацію та формувати аргументовані висновки.
- **Культурологічна** — спрямована на усвідомлення впливу медіа на формування цінностей і традицій.
- **Соціальна** — допомагає особистості інтегруватися в цифрове суспільство та активно брати участь у ньому.
- **Творча** — стимулює розвиток навичок самовираження через створення власного медіаконтенту: відео, газет, текстів, блогів тощо.

Системне врахування цих функцій дозволяє педагогам будувати цілісну модель навчання, що відповідає викликам сучасного інформаційного середовища та реальним потребам учнів.

Розглянемо відомі традиційні методи впровадження медіаграмотності та медіаосвіти в освітній процес:

- 1) **Дискусійно-рольовий метод.** Цей підхід медіаосвіти спрямований на організацію обговорення медіаматеріалів та моделювання різних точок зору, розігрування сцен у форматі «журналіст – редактор – читач». Завдяки такому імітаційному моделюванню учні старшого шкільного віку розвивають здатність розглядати медійний контент з різних перспектив. Л. Мастерман разом із Б. Дунканом систематично використовували рольові ігрові техніки для дослідження рекламних повідомлень та інших медіапродуктів, визнаючи цей інструмент найбільш продуктивним для формування комунікаційних та аналітичних компетенцій учнівської молоді [34, 43].
- 2) **Метод критичного аналізу.** Основоположницею цього методу є американська дослідниця Е. Томан, яка створила унікальний підхід до аналізу та осмислення будь-якого медіатексту шляхом постановки п'яти ключових запитань:
 - а) Хто автор цього повідомлення?
 - б) Що привертає увагу?
 - в) Як різні люди можуть інтерпретувати це повідомлення по-різному?
 - г) Які цінності, способи життя та точки зору представлені або відсутні?
 - д) Чому це повідомлення було створене? [41]
- 3) **Метод створення власного продукту.** Цей спосіб ґрунтується не лише на аналізі готових текстів, а й передбачає створення власного медіапродукту — рекламного ролика, новини, оголошення, мему тощо. Цей підхід активно впроваджували Л. Мастерман та Р. Гоббс, підкреслюючи, що він допомагає інтегрувати медіаосвіту та медіаграмотність у різні навчальні дисципліни [43, 46].

- 4) **Метод порівняння медіатекстів.** Цей системний підхід передбачає аналіз і зіставлення двох або більше медіатекстів, що розвиває вміння помічати відмінності у подачі матеріалу. Основна мета методу — показати учням, що медіатекст не є нейтральним явищем, а завжди подається вибірково, формуючи певне враження та інтерпретацію подій. Р. Гоббс наголошує, що метод зіставлення повідомлень допомагає учням зрозуміти медіа як соціальні конструкції [39].
- 5) **Метод дебатів.** Інтерактивна методика, що сприяє розвитку критичного мислення, формуванню навичок аргументації та захисту власної позиції. Цей інструмент активно використовували у своїй професійній діяльності Л. Мастерман [43], Р. Гоббс [39], Е. Томан [41] та експерти ЮНЕСКО [45]. Дебатні практики як інструмент медіаосвіти створюють умови для обговорення соціально значущих тем та підвищення навчальної мотивації через змагальний компонент.

Окрім класичних підходів, що не втрачають своєї актуальності, сучасні виклики інформаційної доби вимагають інтеграції інноваційних методів навчання. Традиційні методи навчання є базовою запорукою розвитку критичного мислення, проте сучасні реалії потребують інноваційних змін. Такі зміни зумовлені швидким та постійним інформаційним потоком, активним використанням цифрових технологій і соціальних мереж, що змінили спосіб мислення та сприйняття інформації сучасного підлітка. Тому актуальне завдання педагога ХХІ століття полягає у впровадженні інноваційних методів, які відповідали б медіаспоживанню здобувачів освіти, їхнім інтересам та цифровим навичкам.

До інноваційних методів впровадження медіаосвіти та медіаграмотності під час навчального процесу належать:

1. **Інтерактивні ігри та квізи.** Цей метод виник як результат тенденції ігровізації навчального процесу, спрямований на підвищення залученості учнів через ігрові механіки.

За результатами дослідження, проведеного Pew Research Center у 2024 році, 85% підлітків США грають у відеоігри, а 41% роблять це щодня [37]. Крім того, за даними компаній Steam та Valve, англійську мову використовують понад 33,5% користувачів, що підтверджує популярність ігрового контенту [35].

Ігровий простір є особливо привабливим для учнів, які віддають перевагу змагальним та командним форматам. Важливо відзначити, що ігрові технології мають багатоаспектний позитивний вплив, виходячи за межі мовної підготовки. Вони слугують інструментом вирішення складних завдань, платформою для розвитку лідерських якостей та ілюстрацією навчання через практичний досвід. Механізм винагород за досягнення створює додаткові стимули, сприяючи глибшій інтеграції в навчальний процес.

2. **Метод інтеграції цифрових інструментів.** Передбачає використання онлайн-ресурсів, програм або платформ під час навчання, що створює сучасне та динамічне освітнє середовище.

З огляду на поширеність соціальних мереж серед підлітків, цей метод набуває особливого значення. Використання відео, інтерактивних платформ та навчальних застосунків робить уроки більш наочними й залучаючими.

Яскравими прикладами таких платформ виступають YouTube та TikTok. Згідно з актуальною статистикою, щомісячна аудиторія YouTube налічує 2,5 мільярди користувачів, тоді як TikTok має приблизно 1,6 мільярда активних користувачів [61]. Обидві відеоплатформи можуть слугувати ефективними

засобами демонстрації навчальних матеріалів, незважаючи на їхню первинну розважальну спрямованість.

3. **Метод аналізу візуальних символів.** Система заходів, спрямована на формування в учнів уміння “читати” зображення — розуміти значення кольорів, композицій, символів і шрифтів. Метод базується на аналізі дизайну, емоцій, які викликає візуальна картинка, та її впливу на глядача. Дослідники Л. Мастерман [43], Р. Гоббс [39] та ЮНЕСКО [45] підкреслюють важливість уміння учнів розрізняти символи медіа та пропонують вправи для аналізу зображень і логотипів.
4. **Метод аналізу трендів.** Методика полягає у використанні актуальних трендових явищ із соціальних мереж. Учням пропонується для аналізу вірусний інформаційний фрагмент (публікацію, відеоматеріал або сторіс), і завдання полягає у дослідженні механізмів його популярності: особливостей контентного наповнення та чинників його привабливості для аудиторії.
5. **Метод “Детектив у реальному часі”.** Практика, спрямована на розвиток навичок верифікації інформації. Учні отримують інформаційний матеріал на актуальну тему та здійснюють дослідження його достовірності. Це сприяє формуванню критичного мислення, медіагігієни та усвідомлення відповідальності за поширення контенту.

Узагальнюючи, слід зазначити, що інтеграція медіаграмотності в освітній простір сприяє розвитку в учнів здатності критичного сприйняття та аналізу інформаційних потоків, створення оригінального контенту та ефективної поведінки в цифровому середовищі. Сучасна освітня парадигма вимагає поєднання класичних та інноваційних підходів, що підвищує внутрішню мотивацію учнів, наближає навчальний процес до реального життєвого контексту та забезпечує розвиток ключових компетентностей, необхідних для функціонування в інформаційному суспільстві.

Висновки до розділу 1

Здійснений аналіз теоретичних засад медіаосвіти та медіаграмотності дав змогу окреслити їхнє місце в сучасній системі освіти, обґрунтувати необхідність інтеграції в навчальний процес та визначити методичні орієнтири для побудови уроків англійської мови, які відповідають інтересам і потребам підлітків в умовах цифрової трансформації суспільства.

У теоретичному розділі дослідження було здійснено аналіз ключових визначень медіаосвіти та медіаграмотності, простежено історичну еволюцію цих концепцій, визначено їхню вирішальну роль у становленні сучасного суспільства. Було продемонстровано концептуальну відмінність між медіаосвітою як динамічним процесом і медіаграмотністю як його результативною складовою.

Значну увагу приділено науковому доробку провідних міжнародних та вітчизняних дослідників і організацій. Серед зарубіжних учених та установ слід виділити: Б. Дункан, Р. Гоббс, Л. Мастерман, Е. Томан, ЮНЕСКО. З українських науковців та інституцій варто зазначити: Г. Онкович, Л. Найдьонова, МОН України та низку спільних проєктів з міжнародними партнерами. Саме їхніми зусиллями було розроблено та впроваджено концептуальні засади, методичні рекомендації та нормативні документи, що стали фундаментом для інтеграції медіаосвітних практик у навчальний процес.

У рамках дослідження здійснено комплексний аналіз функціональних аспектів медіаграмотності, зокрема захисної, інформаційної, критико-аналітичної, культурологічної, соціальної та творчої складових. Їхнє поєднання забезпечує всебічний розвиток особистості учня в умовах цифровізації суспільства.

Окрему увагу приділено вивченню психолого-педагогічних характеристик підліткового періоду та його вікових етапів, що становить теоретичну основу для ефективної інтеграції медіаосвітніх компетенцій у навчання англійської мови. Активне розширення цифрової сфери та збільшення швидкості поширення інформації обумовили необхідність поєднання класичних педагогічних підходів із сучасними методиками. Таке поєднання сприяє активізації пізнавальної діяльності, вдосконаленню критичного мислення та забезпеченню зв'язку навчального процесу з реальними життєвими ситуаціями.

Результатом дослідження медіаосвіти та медіаграмотності стало усвідомлення необхідності підготовки учнів до свідомої участі у соціальних, культурних та комунікативних процесах сучасного світу.

Теоретичні основи стали підґрунтям для розробки практичних методів, вправ і завдань, що будуть представлені у наступному розділі та спрямовані на формування медіаграмотності учнів 5 класів під час уроків англійської мови.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ УЧНІВ 5 КЛАСІВ ЗЗСО НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

2.1. Методи, вправи та завдання для формування медіаграмотності на уроках англійської мови учнів 5-го класу.

Сучасна освіта потребує ефективних рішень для відповіді на виклики цифрового середовища, в якому підлітки щоденно стикаються з потужними потоками медійної інформації. Це зумовлює необхідність системного впровадження медіаграмотності в навчальні предмети, зокрема на заняттях з англійської мови. У контексті вивчення іноземної мови відкриваються унікальні перспективи: розвиток мовленнєвої компетенції органічно поєднується з навичками критичного осмислення медіатекстів, створення власного контенту та усвідомленого сприйняття іншомовної інформації. У цьому розділі представлено практично орієнтовані методичні розробки, спеціально адаптовані для учнів 5 класів з урахуванням їхніх вікових характеристик та освітніх потреб.

Оскільки принципи медіаосвіти та медіаграмотності можуть бути впроваджені у різні навчальні дисципліни, у межах цієї кваліфікаційної роботи пропонується їхнє застосування на уроках англійської мови. Основне завдання навчання іноземної мови полягає у формуванні комунікативної компетентності — засвоєнні лексичних і граматичних структур та вмінні використовувати їх у мовленнєвій діяльності.

Поєднання елементів медіаграмотності з навчанням англійської мови сприяє розвитку вмінь аналізувати інформацію, критично мислити та висловлювати власні ідеї іноземною мовою.

Інтеграція медіаграмотності у вивчення англійської мови ґрунтується на низці важливих принципів:

- Відбір різножанрових матеріалів, що відображають реальні події та судження через відео, аудіозаписи та текстові джерела
- Розробка вправ, спрямованих на формування вмінь аналізувати інформацію, розрізняти фактичні відомості та суб'єктивні оцінки, ідентифікувати дезінформацію та маніпулятивні техніки
- Опанування стратегій роботи з різними типами медійних повідомлень
- Заохочення учнів до творчої самореалізації через створення власних медіапродуктів англійською мовою
- Проведення дискусійних заходів та дебатів для розвитку навичок висловлення власної позиції та аргументації англійською мовою

Дослідницький фокус кваліфікаційної роботи зосереджено на учнів середньої шкільної ланки – період підліткового становлення – що детерміновано розвитком у цьому віці когнітивної здатності до абстрактно-логічних операцій, інтенсифікацією потреби в самопрезентації та соціальному визнанні. Для цієї вікової категорії властиве формування критичного сприйняття інформаційних потоків, усвідомлення потенціалу маніпулятивного впливу медіа, кристалізація стереотипних уявлень та трансформація ціннісних орієнтацій. Зазначені характеристики визначають ключові освітні пріоритети в умовах цифрової реальності, де критична інформаційна грамотність та селективний підхід до відбору інформації становлять фундаментальні компетенції сучасної освіти.

У попередньому розділі 1.2 було здійснено комплексний аналіз психолого-педагогічних особливостей розвитку учнів різних вікових категорій підліткового періоду. У межах даного підрозділу увагу

сконцентровано на специфічних характеристиках, притаманних учням 5 класів, що знаходяться на ініціальному етапі підліткового періоду.

П'ятий клас репрезентує перехідну фазу між молодшим шкільним віком і середнім підлітковим періодом, що супроводжується активацією фізіологічних трансформацій та психічних змін, характерних для процесу становлення особистості в підлітковому віці.

Для учнів цього віку характерні такі особливості:

- **Необхідність наочності.** Навчальний матеріал краще засвоюється за умови використання схем, малюнків, ілюстрацій, прикладів із життя.
- **Емоційна забарвленість матеріалу.** Яскравість та емоційна насиченість викладеної інформації суттєво підвищують мотивацію й полегшують запам'ятовування.
- **Мимовільна пам'ять.** Учні запам'ятовують насамперед те, що викликає інтерес або бурхливу емоційну реакцію, тому добір навчального контенту має враховувати їхні потреби й уподобання.
- **Нестійка увага.** Учні швидко відволікаються та не можуть довго концентруватися на одному завданні, тому матеріал слід подавати невеликими частинами, чергуючи види діяльності (робота з підручником, інтерактивні завдання, обговорення, руханки тощо).
- **Складність засвоєння абстрактних понять.** Теоретичні матеріали варто пояснювати за допомогою прикладів, візуалізацій та мініконспектів, що допомагають структурувати знання.

Отже, організація освітнього процесу для учнів п'ятих класів потребує забезпечення динамічності, інтерактивності та орієнтації на візуальні та практичні форми навчальної діяльності. Такий підхід сприятиме оптимізації концентрації уваги, підвищенню навчальної мотивації та ефективності засвоєння освітнього матеріалу.

Врахування вищезазначених психолого-педагогічних характеристик учнів становить фундаментальну основу для проектування результативного уроку англійської мови, інтегрованого з елементами медіаграмотності. Відбір методичних прийомів та навчальних вправ обумовлений необхідністю активізації пізнавальної діяльності, підтримки стійкого інтересу та розвитку критичного мислення школярів, що відповідатиме рівню їхньої когнітивної та емоційної зрілості.

Систематизувавши методи за їхньою ефективністю використання у п'ятому класі, нижче подано піраміди ефективності традиційних (Рис. 2.1, с. 48) та інноваційних методів (Рис. 2.2, с. 55) впровадження медіаграмотності.

Оцінка ефективності методів визначається за такими критеріями:

- максимальна залученість учня;
- емоційна складова;
- розвиток комунікативних компетентностей;
- формування критичного мислення;
- підвищення соціальної активності та емпатії;
- відповідність віковим особливостям;
- гнучкість та креативність.

Враховуючи зазначені моменти, було створено піраміди, з якими можна ознайомитися на Рис. 2.1, Рис. 2.2 та в Додатку А.

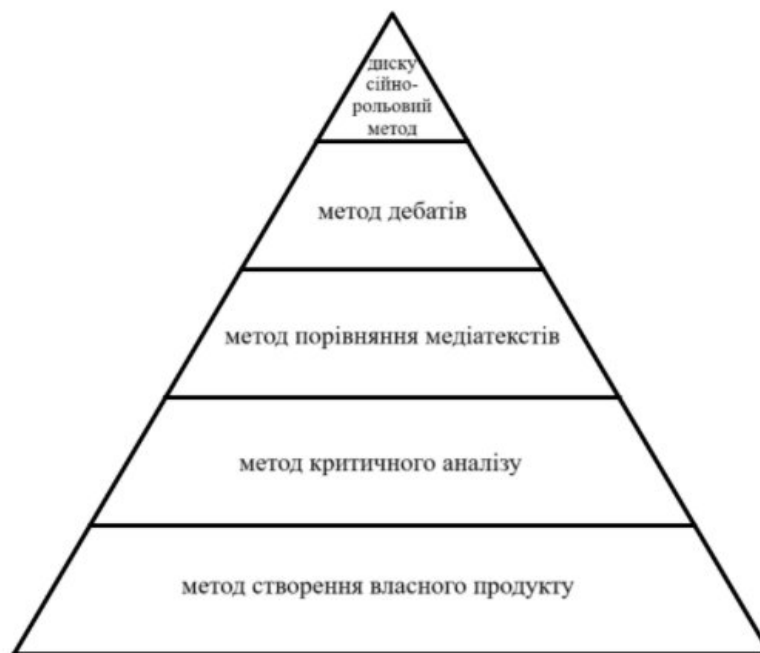

Рис 2.1. Традиційні методи навчання медіаграмотності

Дискусійно-рольовий метод посідає вершину піраміди інноваційних методів (Рис. 2.2), оскільки його структура оптимально поєднує усі ключові критерії ефективності. Він забезпечує максимальну залученість учнів, повністю відповідаючи їхній віковій потребі в грі та активних діях. Учні не просто спостерігають, а стають безпосередніми героями чи учасниками подій, що підвищує мотивацію та інтерес. Елементи гри залучають емоції, а необхідність взаємодіяти в рамках ролі розвиває комунікативні компетентності.

Крім того, метод формує критичне мислення: розігруючи й обговорюючи медіаповідомлення, діти на власному досвіді переконуються, що одне й те саме повідомлення може мати різні інтерпретації залежно від обраної позиції.

Гнучкість та креативність методу відкривають широкий простір для імпровізації та творчого застосування знань. Таким чином, принцип “вчимося, граючи”, втілений у дискусійно-рольовому методі, робить його найефективнішим інструментом для формування медіаграмотності в учнів 5-го класу.

Вправа “Role Play”

Мета:

- Розвивати здібності критичного мислення та розгляд різних суперечливих поглядів;
- Формувати навички аналізу медіаграмотності ;
- Розвивати іншомовну комунікативну компетентність на уроці англійської мови.

Хід вправи:

1. Вчитель розподіляє ролі між учнями. Журналіст (journalist) - редактор (editor) - читач (reader).
2. Учні розподілені за ролями працюють в групах і створюють свій медіапродукт.

Завдання журналіста: Написати коротку новину про створення учнями шкільного медіапродукту, обов'язково враховуючи назву продукту, його мету та кількість учасників, подаючи інформацію яскраво та привабливо.

Завдання редактора: Перевірити достовірність інформації у новині, зокрема точність цифр та фактів, та запропонувати зміни для підвищення зацікавленості або більш нейтральної подачі матеріалу.

3. Презентація. Групи презентують новини перед класом.
4. Рефлексія.

Метод дебатів посідає другу сходинку в піраміді інноваційних методів, демонструючи високу ефективність за ключовими критеріями. Він забезпечує максимальну залученість через активну участь кожного учня, розвиває комунікативні компетентності в умовах командного обміну думками та формує критичне мислення шляхом зіставлення різних аргументів. Важливим є його вплив на емоційну складову: усвідомлення значущості власної думки

підвищує впевненість учнів у собі та сприяє розвитку емпатії. Однак метод вимагає гнучкості від учителя для ефективної організації та врахування вікових особливостей, оскільки потребує певного рівня мовленнєвих навичок у учнів.

Вправа “Discussion: AI or NOT?”

Мета:

- Розвивати аргументативні навички на уроці англійської мови;
- Формувати навички аналізу медіаграмотності;
- Сприяти розвитку критичного мислення;
- Формувати вміння поважати чужу думку.

Хід вправи:

1. Вчитель показує два зображення/відео щодо використання або не використання штучного інтелекту.
2. Команда ділиться на дві частини (Команда що ЗА, та команда що ПРОТИ).
3. Підготовка аргументів.
4. Міні дебати. Кожна команда висловлює по черзі по одному аргументу.
5. Підсумок.

Метод порівняння текстів розташовується в середині піраміди ефективності, оскільки має як сильні сторони, так і певні обмеження. З одного боку, він активно розвиває критичне мислення, вчить аналізувати інформацію, порівнювати різні точки зору та робити висновки. Однак його ефективність обмежена віковими особливостями учнів: метод вимагає достатнього рівня абстрактного мислення, який у п'ятому класі тільки формується. Без чіткого керівництва вчителя та структурованих підказок учням може бути складно самостійно помітити відмінності в подачі матеріалу, особливо у візуальних елементах. Це знижує емоційну складову та залученість, оскільки відсутність

інтерактивності та яскравих образів може призвести до швидкої втрати уваги. Для підвищення ефективності цього методу рекомендується поєднувати його з візуальними допоміжними матеріалами, груповою роботою та чіткими інструкціями від педагога.

Вправа “Find the difference”

Мета: Навчити учнів виявляти різницю в однакових малюнках, удосконалити правильне вираження власної думки та вміти дискутувати зі своїми однолітками.

Хід вправи:

1. Вчитель пояснює учням завдання - знайти відмінності між зображеннями.
2. Учні уважно дивляться обидва постери.
3. Учні обговорюють спільні та відмінні риси фото, емоційний контекст кожного з них.
4. Група презентує свої висновки.
5. Рефлексія.

Метод критичного аналізу посідає четверту сходинку в піраміді інноваційних методів, що зумовлено його специфікою та вимогами до учнів. Хоч він і спрямований на формування критичного мислення — ключової компетентності медіаграмотності, — його ефективність обмежена віковими особливостями. Учні 5-го класу ще не цілком готові до самостійного виконання складних аналітичних операцій, таких одночасні дії, як читання, усвідомлення змісту, аналіз та формулювання відповідей, можуть викликати у них когнітивне перевантаження. Крім того, метод часто має обмежену емоційну складову та інтерактивність, що може знижувати залученість і призводити до втрати концентрації. Таким чином, хоча метод і є цінним інструментом, його успішне застосування вимагає ретельного структурування завдань, активного супроводу вчителя та поєднання з більш ігровими та візуальними елементами для підтримки інтересу.

Вправа “5 запитань”

Мета:

- Навчити працювати з медіатекстом та ставити логічні питання.
- Вдосконалювати мислення та уважність.
- Застосовувати нові ЛО та ставити запитання англійською.

Матеріали: фото або реклама.

Хід вправи:

1. Вчитель показує дітям заздалегідь підібрані зображення.
2. Педагог задає 5 питань англійською
 - Who made this? (Хто це створив?)
 - What do you see first? (Що ви бачите першим?)
 - Who can see it differently? (Хто може зрозуміти це по-іншому?)
 - What is missing? (Що відсутнє?)
 - Why was it made? (Навіщо це зробили?)

3. Учні відповідають на запитання вчителя.
4. Підбиття підсумку.

Метод створення власного продукту знаходиться на нижньому рівні піраміди ефективності. Метод має надзвичайно високу складність для цього віку та значне когнітивне навантаження. Дитина 10–11 років повинна пройти процес, що передбачає кілька етапів: створення ідеї, структурування змісту, оформлення та презентацію. Учні ще не вміють працювати з цифровими інструментами для створення контенту самостійно, тому потребують допомоги вчителя. Цей метод можна застосовувати у навчальній діяльності, але лише за умови попередньої адаптації до вікових особливостей учнів 5-го класу.

Вправа “Mems”

Мета: Сприяти формуванню навичок творчого мислення, самовираженню за допомогою власних ідей.

Матеріали: онлайн платформа або роздруківки, смішні фото, маркери для підписів.

Хід вправи:

1. Пояснення що таке “мем” та демонстрація прикладів мемів англійською.
2. Учні обирають матеріали та за бажанням об'єднуються в групи або працюють індивідуально.
3. Підлітки мають придумати підпис англійською.
4. Обговорення робіт в класі, оцінка діяльності учнів.

Традиційні методи навчання медіаграмотності залишаються важливою основою для формування в учнів критичного мислення та комунікативних навичок. Однак у сучасних умовах стрімкого розвитку цифрового середовища виникла потреба у впровадженні інноваційних методів, які створюють більш сприятливе та відповідне реальності навчальне середовище.

Нижче представлено піраміду ефективності інноваційних методів, розроблену на основі критеріїв, таких як залученість учнів, розвиток комунікативних компетентностей, формування критичного мислення, емоційна складова, соціальна взаємодія та відповідність віковим особливостям:

Рис 2.2. Інноваційні методи навчання

Перше місце посідають **інтерактивні ігри та квізи**, що забезпечують максимальну залученість учнів завдяки наочності та швидкій зміні завдань. Ігри найкраще утримують увагу підлітків і створюють позитивний настрій на уроці. Потреба у розвитку через гру задовольняється цим методом, а його адаптивність і гнучкість дозволяють педагогові інтегрувати його в будь-який предмет та з різним обсягом матеріалу. Система рейтингів і винагород формує додаткову внутрішню мотивацію, що спонукає дітей повертатися до матеріалу та повторювати його поза межами уроків.

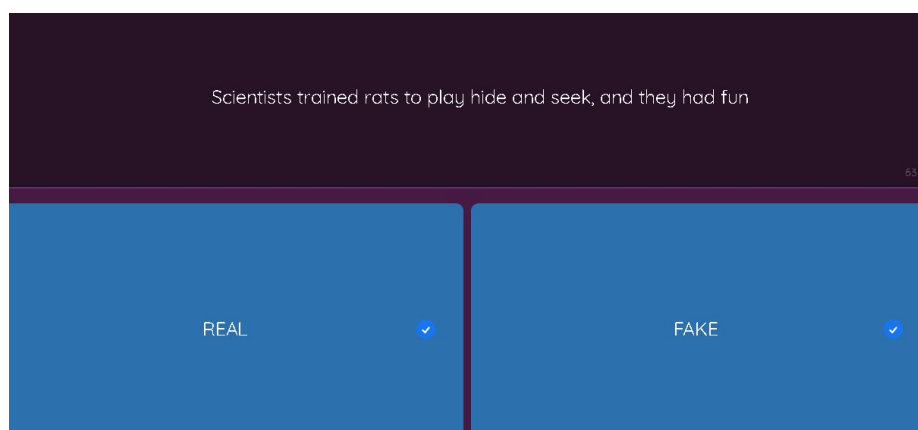
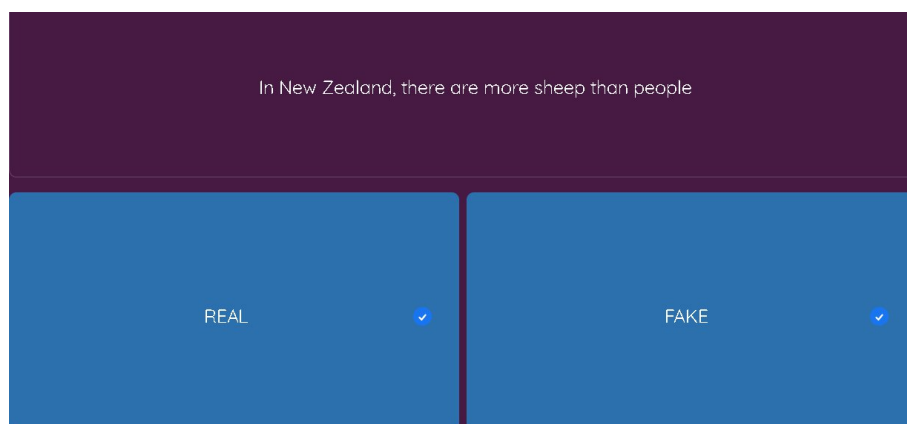
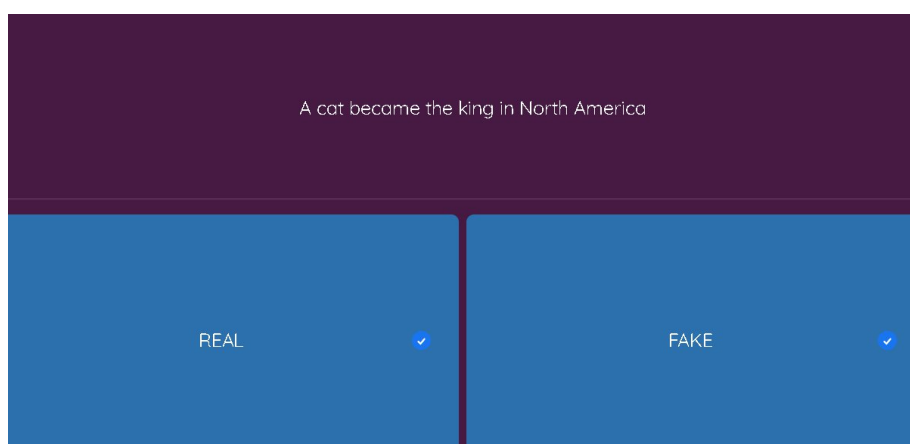
Вправа “**Fake or Real**”

Мета: навчити відрізняти фейки від правдивої інформації, розвивати навички роботи в команді.

Матеріали: платформа для створення квізів.

Хід вправи:

1. Вчитель готує картки з англійськими новинами, деякі з яких правдиві, а деякі ні.
2. Пояснення теми учням.
3. Гра. Учні поділяються на команди. За певний час вони повинні вирішити чи правдива новина, чи ні.
4. Рефлексія. Запитання “Why do you think it’s fake?”

Метод інтеграції цифрових інструментів посідає другу сходинку в піраміді інноваційних методів, демонструючи високу ефективність, але поступаючись дискусійно-рольовому методу у емоційній складовій. Він активно розвиває критичне мислення через пошук та аналіз інформації в інтернет-середовищі, формує комунікативні компетентності завдяки груповій роботі з онлайн-інструментами і підтримує залученість учнів через інтерактивність. Однак його емоційна складова є дещо нижчою через недостатній безпосередній соціальний контакт, що частково компенсується можливістю творчого самовираження під час створення власного цифрового контенту. Метод також вирізняється гнучкістю та відповідністю віковим особливостям учнів, які є активними користувачами цифрового середовища.

Прикладами таких інструментів є:

- **YouTube, TED** – перегляд коротких відео та обговорення їх змісту;
- **Quizizz** – створення квізів для перевірки знань з різних тем або залучення учнів до активної діяльності;
- **Canva, Miro** – створення інтерактивних дошок і постерів англійською мовою;
- **ISLCollective, Liveworksheets** – виконання інтерактивних завдань на аудіювання з відео.

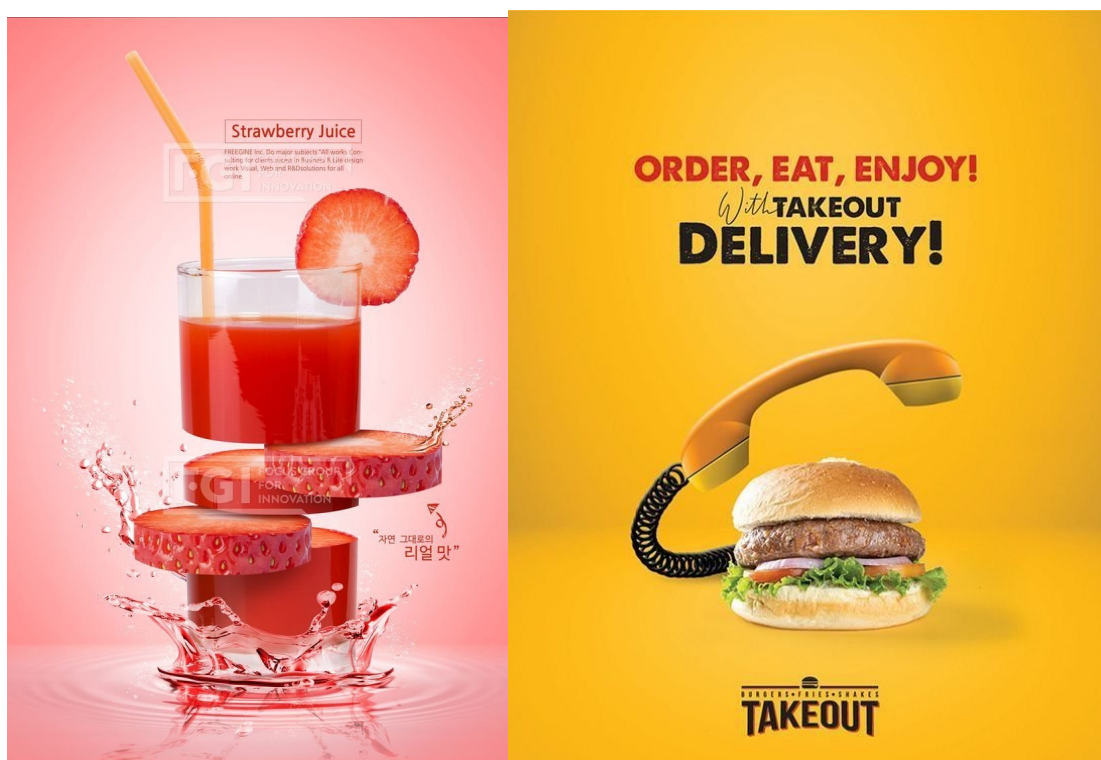
Метод аналізу візуальних символів. Має сильну сторону, пов'язану з наочністю матеріалу. Аналіз фотографій, зображень, кольорів та символів викликає інтерес до вивчення мови. Оскільки підлітки звикли до візуальної інформації, робота з картинками для них є легкою та природною.

Вправа “Hidden Massage”

Мета: навчити визначати та аналізувати емоції, застосовувати нову лексику в діалозі.

Хід виконання:

1. Вчитель показує учням зображення.
2. Обговорення теми:
 - What colors dominate the image and what do they symbolize?
 - Who do you think is the target audience for this message?
 - What is the main message or idea of the image?
 - Can the picture be interpreted differently?
3. Підбиття підсумків.

Метод аналізу трендів. Пов'язаний із використанням прикладів актуальних подій із соціальних мереж, що дозволяє учням проаналізувати, чому певний контент став популярним та які емоції він викликає. Четверте місце він посідає через складність сприйняття та неможливість правильно інтерпретувати контекст без чітких орієнтирів і допомоги вчителя. Варто зазначити, що існує ризик наслідування та повторення трендів без глибокого аналізу.

Вправа Trend or Trash

Мета: Вміння аналізувати медіапростір. Підлітки розвивають критичне мислення, вміння обирати якісну медіаінформацію та оминати маніпуляції у медіасвіті.

Хід уроку:

1. Вчитель демонструє підготовлений матеріал: відомий тренд або мем.
2. Здобувачі освіти діляться на групи.
3. Обговорення теми:
 - What made you pay attention to this video?
 - How did you feel after watching it?
 - Do you think the information in the video is trustworthy?
 - Does the video provide value or is it just for entertainment?
4. Презентують власні висновки англійською мовою “We think this video is... because...”

Метод «Детектив у реальному часі». Він займає останню позицію на нижньому рівні інноваційної піраміди методів, адже рівень знань учнів є недостатнім для виконання подібного завдання. На етапі раннього підліткового періоду дитина лише починає знайомитися з базовими елементами аналізу, тому реалізувати його повноцінно не може. Використання цього методу на уроці у 5-му класі не є доречним.

Проаналізувавши піраміди методів навчання медіаграмотності, можна стверджувати, що поєднання традиційних та інноваційних способів сприяє покращенню уроків англійської мови. Підвищується внутрішня мотивація та залученість учнів, а навчальний процес стає динамічним та емоційно привабливим для них.

Традиційні методи залишаються основою для поступового формування критичного мислення, а інноваційні наближають освітній процес до сучасних реалій життя. Вони вважаються більш цікавими для здобувачів середньої освіти, адже учень стає активним учасником цифрового суспільства.

Завдяки використанню сучасних технологій та медіаресурсів можна досягти таких цілей:

- підвищення рівня внутрішньої мотивації;
- формування умінь аналізу, порівняння та оцінки;
- покращення комунікативних навичок;
- розвиток творчого потенціалу.

Отже, сучасні технології в поєднанні з традиційними та інноваційними методами забезпечують формування свідомих, критично мислячих учнів, які здатні орієнтуватися в інформаційному просторі та вміло застосовувати знання англійської мови для аналізу реальних життєвих ситуацій.

2.2. Розробка уроків англійської мови з формування медіаграмотності для учнів 5-го класу.

Окреслений аналіз методів, вправ та завдань свідчить, що ефективність навчання медіа залежить від правильного добору та гармонійної інтеграції структури уроку англійської мови. Наступним важливим етапом дослідження є розробка уроків, що поєднують елементи медіаграмотності та навчання іноземної мови у 5-му класі.

Для організації уроку з елементами медіаграмотності необхідно правильно підібрати матеріал, дотримуючись таких принципів:

1. Враховувати вікові особливості учнів. Матеріал повинен бути доступним, цікавим і відповідати рівню розвитку 5 класів.
2. Добирати медіатексти з урахуванням навчальної мети та зрозумілої лексики.
3. Перевіряти безпечність контенту.
4. Забезпечувати ефективність засвоєння матеріалу.
5. Готувати інтерактивні, творчі або аналітичні вправи для підвищення внутрішньої мотивації учнів.
6. Передбачати різні форми подачі матеріалу (візуальний, аудіо, текстовий контент).
7. Створювати умови для обговорення матеріалу.

Розробка уроків вибудовується за єдиною структурою, що включає такі етапи:

- **Вступна частина.** На цьому етапі вчитель знайомить учнів із темою, пояснює цілі та завдання уроку, за потреби вводить нові лексичні або граматичні конструкції.
- **Основна частина.** Передбачає роботу з підібраними медіатекстами, використання інтерактивних вправ, аналіз та обговорення інформації.
 - Ознайомлення з навчальним матеріалом.
 - Виконання завдань на його осмислення та аналіз.
 - Обговорення отриманих результатів.
- **Заклучна частина.** Учитель підводить підсумки уроку, формулює висновки, організовує рефлексію учнів, дає домашнє завдання та відповідає на їхні запитання.

Дослідження можливостей використання медіатекстів на уроці має перш за все практичне значення, тому надалі наведено приклад конспекту уроку,

його мету та очікувані результати. У роботі наведено три методичні розробки уроків, дві з яких розміщені у Додатку Б та В.

Методична розробка уроку №1

Сфера спілкування: особистісна

Тематика ситуативного спілкування: This is the place I live in.

Клас: 5.

Мовний інвентар: нові ЛО ancient, talented, independent, national, country, flag, people, city, centre, founder; граматика: застосування минулих і теперішніх часів Past Simple, Present Perfect

Мета уроку (як намір вчителя):

- створити умови для навчальної бесіди та висловлювання свого власного ставлення до запропонованої ситуації;
- вивчити нові ЛО з теми;
- розвивати вміння аналізувати медіатексти через інтерактивну вправу “Two Fakes, One True News”
- закріпити вживання Past Simple, Present Perfect ;
- спонукати учнів до іншомовного спілкування;
- виховувати працелюбність, культуру побутового спілкування;
- розвивати уяву та творчі здібності учнів;
- вчити учнів добирати лексичні одиниці відповідно до мовленнєвої ситуації;

Наприкінці уроку учень:

- володіє новими ЛО;
- може описати своє місто;
- вільно користується Past Simple, Present Perfect ;
- проявляє інтерес до іншомовного спілкування.

Тип уроку: комбінований

Форма роботи: дистанційна

Платформа: Zoom

Обладнання: Карпюк О.Д, Карпюк Л.Т Англійська мова. 5 клас: підручник. Київ: НУШ, 2022. 155с., комп'ютер із виходом в інтернет, встановлена програма Zoom, будь-який текстовий редактор, підготовлена заздалегідь презентація.

Схематичний план уроку:

I. Початок уроку:

1. Привітання та організація класу - 1 хв.;
2. Введення в іншомовну атмосферу - 3 хв.;
3. Оголошення теми та мети уроку - 1 хв.;

II. Основна частина:

1. Робота в парах - 12 хв.;
2. Вивчення та застосування нової лексики - 10 хв.;
3. Колективне обговорення типів відпочинку - 8 хв.;

III. Заключна частина уроку:

1. Рефлексія - 2 хв.;
2. Виставлення оцінок - 1 хв.;
3. Повідомлення та пояснення домашнього завдання - 2 хв.

ХІД УРОКУ:

I. Початок уроку:

1. Привітання та організація класу:

T: Good morning, my dear students! Hopefully nobody has problems with the Internet and we can work freely with cameras on. Turn on your cameras, please.

2. Введення в іншомовну атмосферу:

T: Look at your screens. I'm going to show you the map.

Учитель вмикає «Демонстрацію екрану» та показує заздалегідь підготовлений слайд чи відкриває текстовий редактор і безпосередньо на уроці описує свої домашні обов'язки.

T: Look at the map of Ukraine on your screen. What cities do you know? Have you been to other towns?

Учитель запитує декілька учнів. Бажаючи відповісти мають сигналізувати про це функцією «Піднести руку».

Student 1: I know Kyiv, Lviv, and Odesa. Kyiv is the capital of Ukraine. I have been to Lviv once. It is a very beautiful city with many old buildings and tasty coffee.

Student 2: I know Kharkiv. I live in Kharkiv. My city is big.

Учитель може опитати декількох дітей або весь клас, таким чином в учнів активізується лексика з теми і нові вирази їм сприймати та застосовувати буде легше. Аби уникнути проблем із зайвими звуками, всі учні мають вимкнути мікрофони і вмикати тільки тоді, коли їх запитують.

3. Оголошення теми та мети уроку:

T: Today we are going to speak about the place where you live. We will learn new words, talk about your towns and villages, and try to find out which news about cities are fake and which are true.

II. Основна частина:

1. Вивчення та застосування нової лексики:

Учитель вмикає демонстрацію екрану зі слайдом зі словами. Таким чином активізується зоровий канал сприйняття інформації, учні одночасно бачать і чують нові лексичні одиниці, що підсилює ефект запам'ятовування.

Учитель супроводжує кожне слово коротким поясненням або асоціацією:

- *ancient – показує фото стародавніх руїн;*

- *talented* – приклад відомого співака/спортсмена;
- *independent* – український прапор і короткий коментар: *Ukraine became independent in 1991.*

Таким чином активізується не лише пам'ять і увага, а й емоційне залучення, бо учні співвідносять слова з образами, прикладами та власним досвідом.

T: Kate, make a sentence with *national*.

Student: Our national flag is blue and yellow.

T: Great! Oleg, say a sentence with *founder*

Student 2: Kyiv has a founder – Prince Kyi.

Через те, що в кожного на екрані учасники конференції розміщені в різному порядку, вчитель сам називає того, хто відповідає. Важливо наголосити, що це має відбуватися швидко, щоб не затримувати урок.

2. Вивчення та застосування нової лексики:

T: Look at exercise 4. Please, Olena, could you read the task?

Student: Complete the phrases under the pictures. Use the phrases in the box to help you. Check your dictionary if necessary.

T: Thank you. I'll say a name and you'll read a word and match the pictures. Be very attentive.

Через те, що в кожного на екрані учасники конференції розміщені в різному порядку, вчитель сам називає того, хто відповідає. Важливо наголосити, що це має відбуватися швидко, щоб не затримувати урок.

3. Колективна інтерактивна гра “Two Fakes, One True News”:

Учитель вмикає демонстрацію екрану та показує три короткі новини англійською, пов'язані з містами України.

T: Look at these three news headlines about Ukrainian cities. Two of them are fake, and one is true. Your task is to guess which one is real.

Учитель читає новини вголос, щоб активізувати аудіальний канал сприйняття.

T: 1. In Kyiv, you can take a selfie with the biggest cat statue in Europe.

2. Lviv celebrates Coffee Festival every year.

3. Kherson is famous for growing bananas all year round.

Учитель має заздалегідь у налаштуваннях програми Zoom увімкнути можливість об'єднувати учасників у кімнати. Завдяки цій функції вчитель може організувати роботу в парах та групах і заходити до кожної «Кімнати», а учні не заважатимуть один одному.

T: Work in groups and discuss which news could be true. You have 4 minutes to decide. Use the phrases: “I think it is true because...”, “I don’t agree, because...”

Завдання передбачає читання новин, та вирішення, які з них є правдою а які ні.

T: Was it easy to find the fake news? Why or why not?

Student 1: No, it was a bit difficult.

4. Граматична частина: повторення та застосування Past Simple і Present Perfect:

Учитель вмикає демонстрацію екрану зі слайдом, на якому зображена таблиця з двома колонами:

- Past Simple (yesterday, last year, ago)
- Present Perfect (already, just, ever, never, yet)

Таким чином активізується зоровий канал сприйняття, учні бачать структуру й можуть порівняти дві форми.

T: Look at the screen. Past Simple – ми використовуємо, коли кажемо коли саме щось сталося. Example: *I visited Lviv last summer.*

Present Perfect – використовуємо, коли говоримо про досвід, але не кажемо, коли це було. Example: *I have visited Lviv many times.*

T: Look at exercise 1. Please, Olena, could you read the task?

Student: Correct the mistakes in the sentences.

T: Thank you.

Учитель показує слайд з 3 реченнями, де є помилки у використанні часів:

1. *I have visited Lviv last year.*
2. *I went to Kyiv many times.*
3. *I have seen the Black Sea.*

T: Find the mistake and correct it.

Student 2: The first sentence is wrong. It must be “I visited Lviv last year.”

T: Excellent!

III. Заключна частина уроку:

1. Рефлексія:

Учитель підключає інтерактивний слайд, щоб учні могли обрати, що найбільше сподобалося.

T: Today we’ve learned new words about cities and places, practised Past Simple and Present Perfect, and even checked which news is true.

T: What was the most interesting activity for you – learning new words, playing “Two Fakes, One True”, or speaking about cities?

2. Виставлення оцінок:

T: Some of you were very active today and despite the way of our work participated in all the activities and followed the instructions.

Also, a lot of interesting and fresh ideas we could hear from...

But ... and ... were rather quiet. You can work much better, next time I'll be waiting for you to express yourself.

3. Повідомлення та пояснення домашнього завдання:

- Write 4–5 sentences about your city or village using Past Simple and Present Perfect.

Example: *I visited our city park last weekend. I have been there many times.*

- Learn the new words from today's lesson (ancient, founder, national, etc.).
- Find one short fact about your city or any Ukrainian city and bring it to the next lesson. We will check if it's real or fake!

T: Thank you for the lesson, you may be free. Have a nice day!

Висновки до розділу 2

Результати теоретичного аналізу та розробки методів, вправ та завдань показали, що поєднання медіаосвіти та медіаграмотності в уроки англійської мови не просто корисне, а обов'язкове для сучасного навчання. Урахування особливостей розвитку учнів п'ятих класів, таких як потреба у наочності, коротких поясненнях та різноманітних формах роботи, дозволяє підвищити ефективність вивчення мови та стимулювати інтерес до іншомовного спілкування.

Під час дослідження було визначено, що для учнів 5-го класу найважливішими функціями медіаосвіти є:

- захисна — навчання безпечно працювати з інформацією;
- критико-аналітична — розвиток здатності відрізняти факти від думок, бачити маніпуляції;
- інформаційна — навички перевірки достовірності джерел;
- соціальна та творча — розвиток здібностей спілкуватись та створювати вміст під керівництвом учителя.

Теоретичне моделювання та аналіз показали, що поєднання традиційних методів (дискусії, рольові ігри, аналіз текстів, метод «5 запитань») з інноваційними підходами (інтерактивні ігри, квізи «Fake or Real», використання цифрових інструментів — YouTube, Quizizz, Canva, Miro, Liveworksheets) створює сприятливі умови для активного залучення учнів.

Такі формати спрощують засвоєння матеріалу, розвивають здатність критично мислити, аналізувати інформацію та висловлювати власну думку на англійській мові.

У цілому, застосування запропонованих методів у структурі уроків сприяє розвитку мовних, соціальних та розумових навичок.

Це підтверджує, що поєднання традиційних українських методів навчання з цифровими інструментами, адаптованими до українських п'ятикласників, дозволяє не тільки ефективно вивчати англійську мову, а й формувати засади медіаграмотності — навички критичного сприймання, відповідального використання та відповідального створення контенту, що повністю відповідає потребам цифрового суспільства.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі було досліджено теоретичні та практичні аспекти формування медіаграмотності саме в учнів 5-го класу під час уроків англійської мови.

У першому розділі проаналізовано наукові праці українських і зарубіжних дослідників, що розкривають сутність понять "медіаосвіта" та "медіаграмотність", їхню еволюцію, функції та роль у сучасному освітньому просторі. Доведено, що медіаосвіта є цілеспрямованим навчальним процесом, тоді як медіаграмотність виступає його результатом – комплексною компетентністю, що проявляється у здатності учня критично оцінювати, аналізувати, досліджувати та створювати медійний контент.

Акцентовано увагу на специфіці розвитку даних компетентностей саме у п'ятикласників, враховуючи їхні вікові особливості, рівень пізнавальної активності та комунікативні потреби.

У другому розділі було розроблено комплекс методів, вправ і завдань, які можна застосовувати для розвитку медіаграмотності під час вивчення англійської мови.

Виокремлено традиційні методи, які використовують учителя, наприклад, дискусії, вправи на порівняння текстів, метод «п'ять запитань», та сучасні інструменти, такі як інтерактивні ігри, квізи, цифрові програми, аналіз трендів, створення власного контенту. Усі ці методи сприяють розвитку критичного мислення, творчості й комунікативних навичок учнів.

Було розроблені уроки для ефективного навчання медіаграмотності серед учнів п'ятих класів.

Використання платформ, таких як YouTube, Quizizz, Canva, Miro, Liveworksheets, інтерактивних вправ, наприклад, «Фейк чи справжнє», «Два фейки, один справжній», «Знайди справжній хобі», зробило навчання більш цікавим, наочним і мотивуючим. Учні навчилися правильно використовувати мовні структури, аналізувати інформацію, перевіряти її достовірність, визначати фейки, а також формувати навички відповідального споживання медіа.

Очікуваним результатом впровадження запропонованих методів має стати покращення у розвитку комунікативних та аналітичних навичок учнів. Передбачається, що вони стануть активніше висловлювати свої думки, аргументувати позицію, аналізувати зображення та текст, демонструючи більш усвідомлене ставлення до медіаінформації.

Висновки дослідження підтверджують, що інтеграція медіаграмотності в уроки англійської мови створює ефективний освітній синтез. Поєднання традиційних методів з інноваційними цифровими рішеннями, адаптованими до вікових особливостей п'ятикласників, забезпечує двоякий результат: поглиблене засвоєння мовного матеріалу та формування критичного мислення як основи медіакомпетентності у повсякденному житті.

ДОДАТКИ

Додаток А

Рис 2.1. Традиційні методи навчання медіаграмотності

Рис 2.2. Інноваційні методи навчання

Методична розробка уроку №2**Сфера спілкування:** особистісна**Тематика ситуативного спілкування:** Let's have fun!**Клас:** 5.

Мовний інвентар: нові ЛО activity, ballet, choir, fan, violin, creative, physical, both, adventure, experience, amazing, awesome, to relax, to explore ;
граматика: –ing form of the verb (like/love/enjoy + verb + ing).

Мета уроку (як намір вчителя):

- створити умови для навчальної бесіди та висловлювання свого власного ставлення до запропонованої ситуації;
- навчити учнів описувати свої хобі та захоплення з використанням дієслів у формі –ing
- виховувати культуру спілкування, толерантне ставлення до кулінарних традицій різних народів;
- вивчити нові ЛО з теми;
- спонукати учнів до іншомовного спілкування;
- виховувати працелюбність, культуру побутового спілкування;
- розвивати уяву та творчі здібності учнів;
- вчити учнів добирати лексичні одиниці відповідно до мовленнєвої ситуації;

Наприкінці уроку учень:

- володіє новими ЛО;
- може описати свої вподобання;
- висловлює власну думку англійською мовою
- бере участь у коротких обговореннях, аргументуючи свою позицію простими фразами;

- розуміє та вміє вживати дієслова у формі **–ing** після like / love / enjoy;
- проявляє інтерес до іншомовного спілкування.

Тип уроку: комбінований

Форма роботи: дистанційна

Платформа: Zoom

Обладнання: Карпюк О.Д, Карпюк Л.Т Англійська мова. 5 клас: підручник. Київ: НУШ, 2022. 155с., комп'ютер із виходом в інтернет, встановлена програма Zoom, будь-який текстовий редактор, підготовлена заздалегідь презентація.

Схематичний план уроку:

I. Початок уроку:

1. Привітання та організація класу - 1 хв.;
2. Введення в іншомовну атмосферу - 4 хв.;
3. Оголошення теми та мети уроку - 1 хв.;

II. Основна частина:

1. Вивчення та застосування нової лексики – 10 хв.
2. Дебати “Healthy vs Unhealthy food in media” – 15 хв.
3. Граматичний блок (Countable / Uncountable nouns) – 5 хв.

III. Заключна частина уроку:

1. Рефлексія - 2 хв.;
2. Виставлення оцінок - 1 хв.;
3. Повідомлення та пояснення домашнього завдання - 1 хв.

ХІД УРОКУ:

I. Початок уроку:

1. Привітання та організація класу:

T: Good morning, my dear students! Glad to see you. How are you today?
Let's start our lesson and have fun together.

2. Введення в іншомовну атмосферу:

T: Look at your screens. Here is a Tiktok video. What are these people doing?

Учитель вмикає «Демонстрацію екрану» та показує заздалегідь підготовлене відео з різними хобі. Викладач запитує декілька учнів. Бажаючи відповісти мають сигналізувати про це функцією «Піднести руку».

Student 1: She is dancing.

Student 2: They are playing football.

T: Do you think everything in the video is real? How can we check if the video is true or just edited?

Student 1: It looks real! Maybe they just have a good camera.

Student 2: We can check the comments or search the video on Google.

T: Good ideas! Sometimes what we see online isn't 100% true. That's why we should always check the information before we believe or share something.

3. Оголошення теми та мети уроку:

T: Today we'll talk about different hobbies and activities that people enjoy in their free time! We'll learn new words about free-time activities, practise using verbs with the -ing form, and later have a short quiz and discussion about what hobbies we really see online — and which ones are just for show in social media!

II. Основна частина:

1. Вивчення та застосування нової лексики:

Учитель вмикає демонстрацію екрану зі слайдом зі словами. Таким чином активізується зоровий канал сприйняття інформації, учні одночасно бачать і чують нові лексичні одиниці, що підсилює ефект запам'ятовування.

T: Look at the pictures and repeat after me. Let's learn some new words about hobbies, activities and free time.

Учитель демонструє слайд або картки із зображеннями страв і новими словами: ballet, choir, fan, violin, creative, physical, adventure, awesome, to relax, to explore.

Таким чином активізується не лише пам'ять і увага, а й емоційне залучення, бо учні співвідносять слова з образами, прикладами та власним досвідом.

T: Repeat after me!

Class: Ballet! Choir! Violin! Adventure! To explore!

T: Great! What activity do you like?

Student 1: Football!

Student 2: Dancing!

Student 3: Drawing!

2. Інтерактивна гра “Find the True Hobby”

T: Let's have a short quiz called “Find the True Hobby”. You will see 3 short posts from social media. Two are real, one is fake! You have to say which one is fake.

Учитель читає пости вголос, щоб активізувати аудіальний канал сприйняття.

Оскільки під час онлайн-уроку порядок віконець учасників у всіх різний, учитель сам називає того, хто відповідає, щоб уникнути хаосу. Важливо дотримуватися швидкого темпу, щоб підтримувати увагу дітей і не затримувати урок.

1. I go hiking every weekend to explore new places.
2. I collect moon rocks from space.
3. I play the violin in the school orchestra.

T: How do you think which one is fake?

Student 2: I think number two, because it's impossible.

T: Exactly! Sometimes people post things that are not true.

3. Вікторина

T: Now let's have one more similar quiz. You'll see different photos. You need to decide whether it's true or not.

Учитель показує різні фотографії. Викладач запитує декілька учнів. Бажачі відповісти мають сигналізувати про це функцією «Піднести руку».

Наприклад:

A photo of a girl playing the piano on a mountain top.

A group of kids cleaning a park with a sign "Eco adventure club"

A teenager posting: "My hobby is making drawings by hitting patterns into glass with a spoon."

T: Look at these posts. What do you think — real or fake? Why?

Student 1: I think it's real.

Student 2: I think it's fake.

Учні роблять короткі підсумки. Це позитивно впливає на вміння висловлювати власну думку англійською.

4. Граматичний блок -ing form of the verb (like/love/enjoy + verb + ing):

T: When we talk about hobbies or actions happening now, we use -ing forms. For example:

- I like singing.
- She loves drawing.
- They are playing football.

Для перевірки розуміння вчитель проводить міні-вікторину в Kahoot / Quizizz або показує інтерактивний слайд:

T: Now, choose the correct answer!

1. He likes ____ (play / playing) football.
2. They are ____ (dance / dancing).
3. I love ____ (draw / drawing) pictures.

Учитель опитує учнів. Бажаючи відповісти мають сигналізувати про це функцією «Піднести руку».

III. Заключна частина уроку:

1. Рефлексія:

Учитель задає короткі питання, щоб підбити підсумки уроку.

T: What new words have you learned today?

Was it easy or difficult to talk about food and hobbies in English?

Do you always trust what you see online?

2. Виставлення оцінок:

T: Some of you were very active today and took part in all the activities. I really liked your ideas and energy!

T: Somebody was active today. You spoke clearly and confidently.

But ... and ... were a bit quiet today — try to speak more next time. I believe you can do better!

3. Повідомлення та пояснення домашнього завдання:

T: Your hometask is ex. 4-5 page 84-95

Thank you for the lesson, you may be free. Have a nice day!

Методична розробка уроку №3**Сфера спілкування:** особистісна**Тематика ситуативного спілкування:** It's tasty!**Клас:** 5.

Мовний інвентар: нові ЛО cuisine, pasta, seafood, macaroons, dessert, tiramisu, croissants, raw, champagne, snails, probably, noodles, Japanese, Asians;
граматика: Countables/ Uncountables.

Мета уроку (як намір вчителя):

- створити умови для навчальної бесіди та висловлювання свого власного ставлення до запропонованої ситуації;
- виховувати культуру спілкування, толерантне ставлення до кулінарних традицій різних народів;
- вивчити нові ЛО з теми;
- формувати у здобувачів освіти комунікативну компетентність через ознайомлення з лексикою на тему їжі та національних страв
- удосконалити вміння використовувати структури some/any; much/many;
- спонукати учнів до іншомовного спілкування;
- виховувати працелюбність, культуру побутового спілкування;
- розвивати уяву та творчі здібності учнів;
- вчити учнів добирати лексичні одиниці відповідно до мовленнєвої ситуації;

Наприкінці уроку учень:

- володіє новими ЛО;
- може описати свої вподобання;
- висловлює власну думку англійською мовою та аргументує її під час обговорення / дебатів

- розуміє тему Countable/ Uncountable nouns.
- проявляє інтерес до іншомовного спілкування.

Тип уроку: комбінований

Форма роботи: дистанційна

Платформа: Zoom

Обладнання: Карпюк О.Д, Карпюк Л.Т Англійська мова. 5 клас: підручник. Київ: НУШ, 2022. 155с., комп'ютер із виходом в інтернет, встановлена програма Zoom, будь-який текстовий редактор, підготовлена заздалегідь презентація.

Схематичний план уроку:

I. Початок уроку:

1. Привітання та організація класу - 1 хв.;
2. Введення в іншомовну атмосферу - 4 хв.;
3. Оголошення теми та мети уроку - 1 хв.;

II. Основна частина:

1. Вивчення та застосування нової лексики – 10 хв.
2. Дебати “Healthy vs Unhealthy food in media” – 15 хв.
3. Граматичний блок (Countable / Uncountable nouns) – 5 хв.

III. Заключна частина уроку:

1. Рефлексія - 2 хв.;
2. Виставлення оцінок - 1 хв.;
3. Повідомлення та пояснення домашнього завдання - 1 хв.

ХІД УРОКУ:

I. Початок уроку:

1. Привітання та організація класу:

T: Good morning, my dear students! Glad to see you. How are you today?
Turn on your cameras, please.

2. Введення в іншомовну атмосферу:

T: Look at your screens. What kind of food do you like?

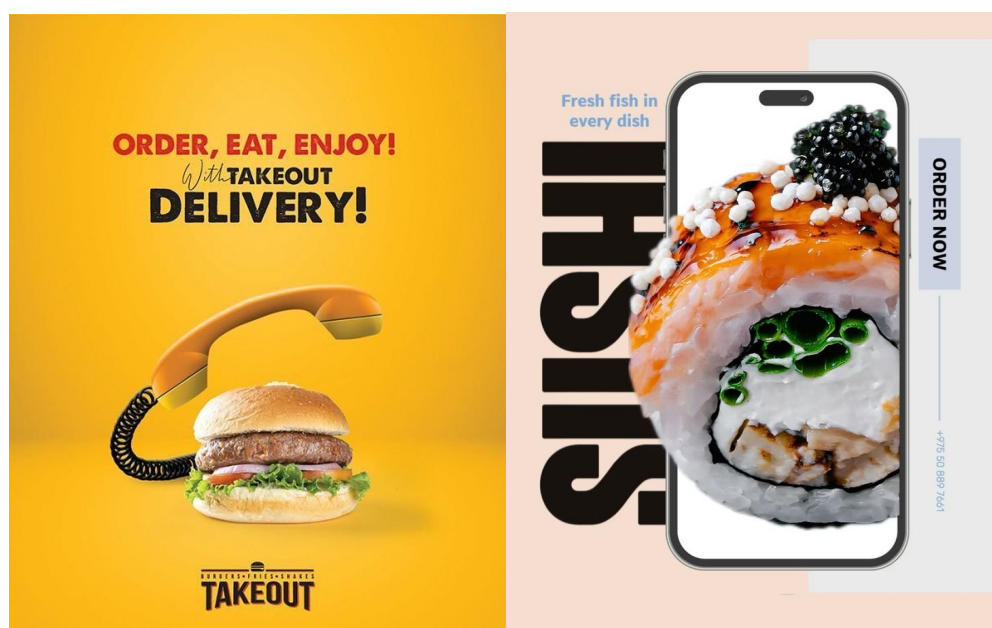
Учитель вмикає «Демонстрацію екрану» та показує заздалегідь підготовлений слайд з різними стравами. Викладач запитує декілька учнів. Бажаючи відповісти мають сигналізувати про це функцією «Піднести руку».

Student 1: I like Italian food. I love pasta and pizza. They are very tasty!

Student 2: I like pizza and pasta. I don't like fish. My favourite food is ice cream.

T: Look at your screens. I'm going to show you some pictures of food advertisements. Let's see if you know these dishes and if you like them or not.

Учитель показує слайд із кількома зображеннями реклам їжі. Яскраві ілюстрації допомагають підвищити залученість учнів.

T: What can you see? Do you think the food looks real or maybe edited?

Учитель може опитати декількох дітей або весь клас, таким чином в учнів активізується лексика з теми і нові вирази їм сприймати та застосовувати буде легше. Аби уникнути проблем із зайвими звуками, всі учні мають вимкнути мікрофони і вмикати тільки тоді, коли їх запитують.

Student 1: I can see a big burger. It's fake! It's too shiny!

Student 2: I can see sushi. It looks real. But maybe Photoshop.

T: Yes, you're right. Sometimes food in advertisements looks better than in real life. The media can change our opinion and make us want to buy something. That's why today we'll learn how to understand if we can trust what we see in the media.

3. Оголошення теми та мети уроку:

T: Today we'll talk about different types of food around the world and find out which cuisine is the best! Let's have a little debate later! We'll learn new words about food, practise grammar with countable and uncountable nouns, and have a debate about food preferences!

II. Основна частина:

1. Вивчення та застосування нової лексики:

Учитель вмикає демонстрацію екрану зі слайдом зі словами. Таким чином активізується зоровий канал сприйняття інформації, учні одночасно бачать і чують нові лексичні одиниці, що підсилює ефект запам'ятовування.

T: Look at the pictures and repeat after me. Let's learn some new words about food from different countries.

Учитель демонструє слайд або картки із зображеннями страв і новими словами: cuisine, pasta, seafood, macaroons, dessert, tiramisu, croissants, raw, champagne, snails, probably, noodles, Japanese, Asian.

Таким чином активізується не лише пам'ять і увага, а й емоційне залучення, бо учні співвідносять слова з образами, прикладами та власним досвідом.

2. Вивчення та застосування нової лексики:

T: Look at exercise 4. Please, Olena, could you read the task?

Student: Complete the phrases under the pictures. Use the phrases in the box to help you. Check your dictionary if necessary.

T: Thank you. Now, I'll say a name, and you'll read one word and match it with the correct picture. Be very attentive!

Учні працюють індивідуально, переглядають слайд або сторінку підручника з малюнками. Учитель по черзі викликає учнів за іменами, щоб уникнути плутанини з розташуванням учасників на екрані під час онлайн-заняття.

Оскільки під час онлайн-уроку порядок віконець учасників у всіх різний, учитель сам називає того, хто відповідає, щоб уникнути хаосу. Важливо дотримуватися швидкого темпу, щоб підтримувати увагу дітей і не затримувати урок.

T: Olena, what's number one?

Student 1: It's pasta.

T: Good. Number two — Dmytro?

Student 2: Seafood.

T: Excellent! Number three — Iryna?

Student 3: Macaroons.

T: Well done! Are macaroons sweet or salty?

Student 3: Sweet!

T: Perfect!

3. Дебати “Healthy vs Unhealthy food in media”

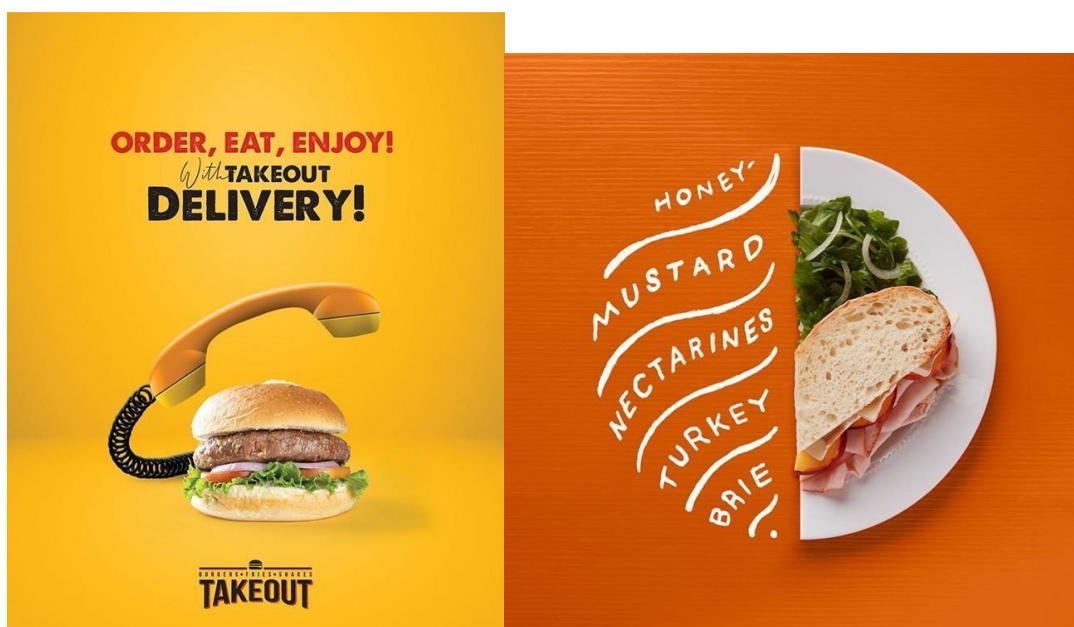
T: Now let's have a small debate! You will work in two groups. Group A — you are “Healthy food lovers”. Group B — you are “Fast food fans”.

Завдання для груп:

- Group A argues that “Media should promote healthy food”
- Group B argues that “Media can show all types of food — even fast food”

Учитель має заздалегідь у налаштуваннях програми Zoom увімкнути можливість об'єднувати учасників у кімнати. Завдяки цій функції вчитель може організувати роботу в парах та групах і заходити до кожної «Кімнати», а учні не заважатимуть один одному.

T: Look at these ads. Think — how do these pictures make you feel? Which one would you like to try? Why?

Учитель вмикає демонстрацію екрану та показує дві реклами: одна - з бургером, друга з бутербродом та салатом.

T: So let's discuss. Group A, your first point, please.

Student A1: We think media should show more healthy food. Children and teenagers often eat what they see on TV.

Teacher: Good point! Group B, your reply?

Student B1: Fast food is part of our daily life. People know that it's not healthy, but they like it.

Teacher: Interesting idea. What do you think about ads on TikTok where people show different food? Do they make you hungry?

Student A2: Yes, sometimes! They show very beautiful food, but it's fake!

T: So, what can we say? Does the media influence what we eat?

Учні роблять короткі підсумки. Це позитивно впливає на вміння висловлювати власну думку англійською.

4. Граматичний блок: Countable / Uncountable nouns. Some / Any; Much / Many:

Учитель вмикає демонстрацію екрану зі слайдом, на якому зображені різні блюда.

T: Look at the screen. Let's look at some food words. Can we count them or not?

T: Can we say one milk?

Student 1: No!

T: Right! So "milk" is uncountable. But we can say "a bottle of milk".

T: We're going to play a game. Here are your cards — C for "countable" and U for "uncountable". You will see a picture on the screen. After that, you should raise your hand with the correct card.

Учні бачать різні слайди з їжею та піднімають картки C або U. Ця вправа сприяє розвитку уваги та швидкої реакції учнів.

T: Excellent!

III. Заключна частина уроку:

1. Рефлексія:

Учитель задає короткі питання, щоб підбити підсумки уроку.

T: What new words have you learned today?

Was it easy or difficult to speak English about food?

What can you say about food advertisements? Do you trust them now?

2. Виставлення оцінок:

T: Some of you were very active today and despite the way of our work participated in all the activities and followed the instructions.

Also, a lot of interesting and fresh ideas we could hear from...

But ... and ... were rather absent. You can work much better, next time I'll be waiting for you to express yourself.

3. Повідомлення та пояснення домашнього завдання:

T: Your hometask is to find one advertisement, describe it and answer the following questions:

- What product is it?
- Is it healthy or not?
- Do you like it? Why?
- Do you think it's real or edited?

Thank you for the lesson, you may be free. Have a nice day!

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Баришполець О. Т. Український словник медіакультури. Нац. акад. пед. наук України, Ін-т соціальної та політичної психології. Київ: Міленіум, 2014. 196 с. URL: <https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2020/05/BarishpSlovMaket2014.pdf> (дата звернення: 14.08.2025).
2. Бедлінський О. І., Бедлінський В. О. Психологічні особливості організації провідної діяльності підлітків: навч. посіб. Суми: Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. 136 с. URL: <https://library.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/04/3-3.pdf> (дата звернення: 28.08.2025).
3. Детектор медіа. Дослідження: Telegram, YouTube, TikTok, Instagram як основні джерела інформації для підлітків: 21.01.2025. URL: <https://ms.detector.media/internet/post/37300/2025-01-21-doslidzhennya-dm-telegram-yutub-tiktok-instagram-osnovni-dzherela-informatsii-dlya-pidlitkiv> (дата звернення: 17.08.2025).
4. Детектор медіа. Дослідження: освітяни мають високий та вищий за середній рівень медіаграмотності: 11.06.2025. URL: <https://nus.org.ua/2025/06/11/osvityany-mayut-vysokyj-ta-vyshhyj-za-serednij-riven-mediagramotnosti-doslidzhennya-detektor-media> (дата звернення: 12.09.2025).
5. Зимомря І. М., Мойсюк В. А., Тріфан М. С., Унгурян І. К., Яковчук М. В. Модельна навчальна програма "Іноземна мова. 5–9 класи" для закладів загальної середньої освіти. Київ: МОН України, 2021. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Inozemni.movy.5-9-kl/Inoz.mov.5-9-kl.Zymomrya.ta.in.14.07.pdf> (дата звернення: 10.09.2025).

6. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція). за ред. Л. А. Найдьоновой, М. М. Слюсаревського. Київ: Ін-т соціальної та політичної психології НАПН України, 2016. 16 с.
7. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція). MediaSapiens. Детектор медіа: 27.04.2016. URL: <https://ms.detector.media/mediaosvita/post/16501/2016-04-27-kontseptsiya-vprovadzhennya-mediaosvity-v-ukraini-nova-redaktsiya> (дата звернення: 19.08.2025).
8. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні. MediaSapiens. Детектор медіа: 29.09.2010. URL: <https://ms.detector.media/mediaosvita/post/11048/2010-09-29-kontseptsiya-vprovadzhennya-mediaosvity-v-ukraini> (дата звернення: 03.09.2025).
9. Ковтун В. Медіаграмотність у воєнний час: погляд зсередини національного проєкту "Фільтр": 03.02.2023. URL: <https://media-and-learning.eu/type/featured-articles/media-literacy-in-wartime-insights-from-the-ukrainian-national-project-filter> (дата звернення: 06.09.2025).
10. Медіакультура особистості: соціально-психологічні підходи: навч. посіб. О. Т. Баришполець, Л. А. Найдьонова, Г. В. Мироненко, О. Є. Голубева, В. В. Різун та ін.; за ред. Л. А. Найдьоновой, О. Т. Баришпольця. Київ: Міленіум, 2009. 440 с.
11. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник. ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; за наук. ред. В. В. Різуна. Київ: Центр вільної преси, 2012. 352 с.
12. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник для студентів педагогічних коледжів. ред. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; за наук. ред. В. В. Різуна. Київ: Центр вільної преси, 2014. 431 с. URL: <https://www.aup.com.ua/uploads/mo3.pdf> (дата звернення: 04.09.2025).

13. Міністерство культури та інформаційної політики України. Медіаосвіта. Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/Медіаосвіта> (дата звернення: 22.08.2025).
14. Модельна навчальна програма "Основи медіаграмотності" (5–6 класи) для закладів загальної середньої освіти. О. П. Мокрогуза; за ред. О. В. Волошенюк, В. Ф. Іванова, І. П. Ступненко. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2023. 25 с. URL: https://www.aup.com.ua/wp-content/uploads/2021/10/Osnovy_MG_2021final.pdf (дата звернення: 31.08.2025).
15. Найдьонова Л. А. Розвиток медіаосвіти в територіальній громаді: шляхи подолання психологічних наслідків війни: метод. рек. НАПН України, Ін-т соціальної та політичної психології. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2023. 68 с. URL: <https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2023/11/Najdonova-Metod-posibnyk-2023.pdf> (дата звернення: 08.09.2025).
16. Немеш В. І. The state of research on the problem of studying emotional transformations in adolescence [Стан дослідження проблеми вивчення емоційних трансформацій в підлітковому віці]. Akademichni Vizii. 2021. № 2. С. 22—28. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.5816978> (дата звернення: 14.09.2025).
17. Онкович Г. В. Медіаосвіта як інтелектуально-комунікативна мережа. Вища освіта України. 2008. № 3. Дод. 1. Темат. вип. "Наука і вища освіта в Україні: міра взаємодії". С. 130—137. URL: <https://www.researchgate.net/publication/330366960> (дата звернення: 07.09.2025).
18. Освітія. Соціальні мережі та діти: переваги, ризики та як залишатися в безпеці: 15.09.2025. URL: <https://osvitoria.media/opinions/sotsmerezhi-ta-dity-perevagy-ryzyky-ta-yak-zalyshatysya-v-bezpetsi> (дата звернення: 17.09.2025).

19. Основи медіаграмотності: навч.-метод. посіб. для вчителя 8 (9) класу. Плани-конспекти уроків. за ред. В. Ф. Іванова, О. В. Волошенюк, О. П. Мокрогуз. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2014. 190 с.
20. Приходькіна Н. О. Особливості впровадження медіаосвіти в заклади середньої освіти Канади: досвід провінції Онтаріо. Інноваційна педагогіка. 2019. Вип. 10. Т. 3. С. 43—47. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/602097> (дата звернення: 27.08.2025).
21. Про застосування англійської мови в Україні: Закон України від 04.06.2024 № 3760-IX. База даних "Законодавство України". Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3760-20> (дата звернення: 11.09.2025).
22. Рада міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX). Програма "Вивчай та розрізняй: інфомедійна грамотність". МОН України, IREX. Київ, 2018. URL: <https://mon.gov.ua/ministerstvo-2/diyalnist/mizhnarodna-spivpratsya-2/spivpratsya-z-mizhnarodnimi-organizatsiyami/rada-mizhnarodnikh-naukovikh-doslidzhen-ta-obminiv-irex/programa-vivchay-ta-rozriznyay-infomediyna-gramotnist> (дата звернення: 20.08.2025).
23. Савчин М. В., Василенко Л. П. Вікова психологія: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2005. 360 с.
24. Токарева Н. М., Шамне А. В., Макаренко Н. М. Сучасний підліток у системі психолого-педагогічного супроводу: монографія. Кривий Ріг, 2014. 312 с. URL: <https://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/0564/1760/1/підліток.pdf> (дата звернення: 10.09.2025).
25. Цветкова Г., Бескорса О., Прийменко Л. Development of media education in Canada: a brief history = Розвиток медіаосвіти в Канаді: коротка історія. SHS Web of Conferences. 2020. Т. 75. 01001. 6 с. URL: <https://www.shs->

- conferences.org/articles/shsconf/pdf/2020/03/shsconf_ichtml_2020_01001.pdf (дата звернення: 13.09.2025).
- 26.AML (Association for Media Literacy). Media education in Canada. Neil Andersen. 2013. URL: <https://aml.ca/media-education-in-canada> (дата звернення: 12.09.2025).
 - 27.Anstead N., Edwards L., Livingstone S., Stoilova M. The potential for media literacy to combat misinformation: results of a rapid evidence assessment. International Journal of Communication. 2025. Т. 19. С. 2129—2151.
 - 28.Bazalgette C. A Short History of Screen Education. London: British Film Institute, 2008. URL: <https://www.bfi.org.uk/sites/bfi.org.uk/files/downloads/short-history-of-screen-education.pdf> (дата звернення: 25.10.2025).
 - 29.Bulger M., Davison P. The promises, challenges and futures of media literacy. Journal of Media Literacy Education. 2018. Т. 10. № 1. С. 1—21. URL: https://digitalcommons.uri.edu/cgi/viewcontent.cgi?params=/context/jmle/article/1365/&path_info=Bulger_and_Davison_JMLE_10.1.pdf (дата звернення: 24.08.2025).
 - 30.Cambridge English. Using the CEFR: Principles of Good Practice. 2011. URL: <https://www.cambridgeenglish.org/Images/126011-using-cefr-principles-of-good-practice.pdf> (дата звернення: 11.09.2025).
 - 31.Cedefop. Recognition and validation of non-formal and informal learning for VET teachers and trainers in the EU Member States. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2007. 147 с. URL: https://www.cedefop.europa.eu/files/5174_en.pdf (дата звернення: 06.09.2025).
 - 32.Ciccia A. H., Meulenbroek P., Turkstra L. S. Adolescent Brain and Cognitive Developments: Implications for Clinical Assessment in Traumatic Brain Injury. Topics in Language Disorders. 2009. Т. 29. № 3. С. 249—265. URL:

- <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC6135107/pdf/nihms945454.pdf> (дата звернення: 10.09.2025).
33. Council of Europe. Recommendation CM/Rec(2008)7 on the use of the CEFR and the promotion of plurilingualism. Strasbourg: Council of Europe, 2008. URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805d2fb1 (дата звернення: 11.09.2025).
34. Duncan B. Media Literacy Resource Guide. Ontario: Ministry of Education, 1989. 206 с.
35. English is no longer the biggest language on Steam as Chinese gamers embrace PC gaming. GamesRadar: 25.08.2025. URL: <https://www.gamesradar.com/games/english-is-no-longer-the-biggest-language-on-steam-as-chinese-gamers-embrace-pc-gaming-even-harder-after-black-myth-wukong> (дата звернення: 29.08.2025).
36. Gnambs T., Hanfstingl B. The Decline of Academic Motivation during Adolescence: An Accelerated Longitudinal Cohort Analysis on the Effect of Psychological Need Satisfaction. Educational Psychology. 2016. Т. 36. № 9. С. 1698—1712. URL: <https://www.researchgate.net/publication/283085022> (дата звернення: 09.09.2025).
37. Gottfried J., Sidoti O. Teens and video games today. Pew Research Center: 09.05.2024. URL: <https://www.pewresearch.org/internet/2024/05/09/teens-and-video-games-today> (дата звернення: 22.09.2025).
38. Heins M., Cho C. Media Literacy: An Alternative to Censorship. 2-ге вид., rev. and updated. New York: Free Expression Policy Project, 2003. 53 с. URL: <https://www.ncac.org/wp-content/uploads/2017/10/marjie3.pdf> (дата звернення: 13.09.2025).
39. Hobbs R. Digital and Media Literacy: Connecting Culture and Classroom. Thousand Oaks, CA: Corwin, 2011. 245 с.

40. Independence Health System. The impact of social media on children and adolescents: 01.2025. URL: <https://www.independence.health/newsroom/2025/january/the-impact-of-social-media-on-children-and-adole> (дата звернення: 14.08.2025).
41. Jolls T., Thoman E. Literacy for the 21st Century: An Overview & Orientation Guide to Media Literacy Education. Part I: Theory. CML MediaLit Kit. Los Angeles: Center for Media Literacy, 2008. 54 с.
42. Jolls T., Wilson C. The core concepts: fundamental to media literacy yesterday, today and tomorrow. Journal of Media Literacy Education. 2014. Т. 6. № 2. С. 68—78. URL: <https://digitalcommons.uri.edu/jmle/vol6/iss2/6> (дата звернення: 02.09.2025).
43. Masterman L. Teaching the Media. London: Comedia Publishing Group, 1985. 315 с.
44. Media and information literacy: policy and strategy guidelines. ed. by Alton Grizzle, Maria Carme Torras Calvo. Paris: UNESCO, 2013. 186 с.
45. Media and Information Literacy Curriculum for Teachers. Carolyn Wilson, Alton Grizzle, Ramon Tuazon, Kwame Akyempong, Chi-Kim Cheung. Paris: UNESCO, 2011. 192 с. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000192971> (дата звернення: 09.09.2025).
46. Media and Information Literacy: Curriculum for Teachers in Kenya. UNESCO & CMIL-Kenya. Nairobi: UNESCO, 2020. 94 с.
47. Milenkova V., Peicheva D., Marinov M. Towards defining media socialization as a basis for digital society. International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education. 2018. Т. 6. № 2. С. 15—22. URL: <https://ijcrsee.com/index.php/ijcrsee/article/view/200/219> (дата звернення: 09.09.2025).
48. News.com.au. Watching short-form videos affects brain like alcohol, study finds: 27.09.2025. URL: <https://www.news.com.au/lifestyle/health/watching->

- [shortform-videos-affects-brain-like-alcohol-study-finds/news-story/76955958bd51b20ace6be9c31fa27823](#) (дата звернення: 27.09.2025).
49. Open Society Institute — Sofia. Media Literacy Index 2021: Double Trouble: Resilience to Fake News at the Time of Covid-19 Infodemic: 2021. URL: https://osis.bg/wp-content/uploads/2021/03/MediaLiteracyIndex2021_ENG.pdf (дата звернення: 27.09.2025).
50. Pfeifer J. H., Berkman E. T. The Development of Self and Identity in Adolescence: Neural Evidence and Implications for a Value-Based Choice Perspective on Motivated Behavior. *Child Development Perspectives*. 2018. Т. 12. № 3. С. 158—164. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC6667174/pdf/nihms-950947.pdf> (дата звернення: 10.09.2025).
51. Shareski F., Vander Loop J. Children, Parents, and Misinformation on Social Media. Chicago: DePaul University, School of Computing, 2023. 17 с. URL: <https://arxiv.org/abs/2312.09359> (дата звернення: 12.09.2025).
52. Sherman L. E., Payton A. A., Hernandez L. M., et al. The power of the like in adolescence: effects of peer influence on neural and behavioral responses to social media. *Psychological Science*. 2016. Т. 27. № 7. С. 1027—1035. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC5387999> (дата звернення: 14.09.2025).
53. Smart Insights. New global social media research summary: 09.09.2025. URL: <https://www.smartinsights.com/social-media-marketing/social-media-strategy/new-global-social-media-research> (дата звернення: 09.09.2025).
54. Spano S. Stages of Adolescent Development. Research Facts and Findings. Ithaca, NY: ACT for Youth Upstate Center of Excellence, Cornell University, University of Rochester, and the New York State Center for School Safety, 2004. URL: https://actforyouth.org/resources/rf/rf_stages_0504.pdf (дата звернення: 11.09.2025).

55. The Washington Post. Social media use linked to depression in tweens and teens: 11.06.2025. URL: <https://www.washingtonpost.com/lifestyle/2025/06/11/social-media-use-depression-tweens> (дата звернення: 08.09.2025).
56. UNESCO. Media and information literacy: 2025. URL: <https://www.unesco.org/en/articles/media-and-information-literacy> (дата звернення: 05.09.2025).
57. UNESCO. Media and Information Literacy Framework and Recent Initiatives. ed. Ramon R. Tuazon. Paris: UNESCO, 2019. 34 с. URL: <https://www.unesco.gov.ph/wp-content/uploads/2020/03/UNESCO-Media-and-Information-Literacy-Framework-and-Recent-Initiatives.pdf> (дата звернення: 14.09.2025).
58. UNESCO. UNESCO's campaigns on Media and Information Literacy empower millions in Ukraine to think critically: 2025. URL: <https://www.unesco.org/en/articles/unescos-campaigns-media-and-information-literacy-empower-millions-ukraine-think-critically> (дата звернення: 22.08.2025).
59. Vidlund A. English in video and online computer games: Potential enhancement of players' vocabulary: Bachelor's thesis. Kalmar, Växjö: Linnaeus University, 2013. 28 с. URL: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2%3A642772/fulltext01.pdf> (дата звернення: 11.09.2025).
60. W3Techs. Usage survey of content languages broken down by traffic analysis tools: 2025. URL: https://w3techs.com/technologies/cross/content_language/traffic_analysis (дата звернення: 25.08.2025).
61. Wikipedia. List of social platforms with at least 100 million active users: 2025. URL:

https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_social_platforms_with_at_least_100_million_active_users (дата звернення: 25.09.2025).